

VÄLIS-EESTI

Nr. 11

NOVEMBER

1938

Iga tõsine eestlane

ostab vaid ARE kvaliteet raadio

VÖRKAPARAADID:

«Trump»	2+1	lambiline,	3	lainealaga,	hind	kr.	120.-
«Menuett»	3+1	„	3	„	„	„	195.-
«Titaan»	4+1	„	3	„	„	„	230.-

PATAREIAPARAADID:

«Simman»	2	lambiline,	3	lainealaga,	hind	kr.	90.-
«Kadrill»	3	„	2	„	„	„	130.-
«Vibuane»	3	„	3	„	„	„	145.-
«Tuuslar»	4	„	3	„	„	„	195.-
«Vikerlane»	5	„	3	„	„	„	240.-

**Tutvuge ARE kvaliteet-raadioga ja Teie veendute tema
puhtas hääles, meeldivas välimuses ja odavas hinnas.**

Tehas ja ladu: Tallinn, Reimani 11, telef. 300-30 ja 316-59

Maitsvat ja kosutavat kehakinnitust

võimaldavad

konservid, vorstid, singid, pirukad, võileivad
Müügil „LIHATSENTRAALIDES“ ja kõigis
paremates toiduainete- ja delikatess-kauplustes •

ÜHING „Eesti Lihaeksport“

Tallinna, Tartu ja Võhma eksporttampajad •

VÄLIS-EESTI

NOVEMBER, 1938

Nr. 11

10. AASTAKÄIK

Välis-Eesti päeva puhul.

Hilissügisel viimaste langevate lehtede ajal peetakse Välis-Eesti päeva, — ajal, kus loodus nutab taga kadunud suveilu ja hallid vihmapilved matavad taevaalaotuse oma troostitusse halli kurbusse.

Ent väliseestlaste pere üle maailma — olgu see troopikapäikese kõrvetavas kuumuses või lõunapooluse tärkavas kevadlooduses, või ka kauge põhja algavates lumemõlludes, kannab sel päeval sisimas oma kodumaa vastu kevadet.

Kas maikuu kaskede lõhn kodumaal, talvised lumitunud kuused või suvisest päikeseapaistest õhetav rannaliiv ja karastav merevesi — need kõik on mälestused, mis tekitavad igatsusi ja hellu tundeid, kus ei ole aset süngetel vihmadeleoludel.

Nii on olnud Välis-Eesti päevad nendeks päevadeks, kus iga väliseestlane pühendab oma mõtted eeskätt ilusatele mälestustele oma kodumaast, aga ka kõigile oma lähedastele, kõigile oma rahvuskaslastele — suguvendadele-õdedele. Ja mõtted vormitakse vastavalt tegudesse. Kodumaa aga pühendab sel päeval oma mõtted, soovid ja teod sellele osale meie rahvast, keda saatuse mitmesugused teed on kannud kaugele võõrsile, maailmakaugustesse.

Tänavune Välis-Eesti päev saabub suurema elevusega kui eelmised. Väliseestlaste hulgad, kes külastasid kodumaad sel suvel, on pöördunud oma kaugele kodudesse tagasi, kandes endaga kaasa seda vaimustusesädet, mis süttis nende hingel kodumaa XX a. juubelpidustustel. Olid need laulupeo vägevad helid, kodukaitsjate võimas paraad, võimlejate jõulised ja nooruslikud massesinemised, meie noorsoo kaudu

elustunud rahvatants, Välis-Eesti kongress — kõikjal on jäänud vaid üks suur valdav mulje: Eesti rahvas tõuseb, kasvab, kosub! Sellest omandatud vaimustusesädemekesi kodumaa külastanud väliseestlaste kannavad edasi võõrsil asuvaisse väliseestlaste peredesse. See oma rahva jõutunne ja kasvav elujulgus ei saa jätta nakatamata ka kõiki rahvusliikmeid võõrsil. Kui ka rahvustundetuluke mõneski väliseestlases hõögub veel vaid vaevaseft kui tuha all, paisub see uueks vägevaks leegiks, kui ta saab uut toitu, puutub kokku oma rahvushingega. Oma rahvast võib küll teadlikult salata, aga oma hingest eemaldada tema viimaseid salajuuri ei suuda küll keegi. Rahvus peab olema kõigi oma rahvaliikmete ürgseks jõuallikaks, kust ta ammutab endale uusi vaimseid ja hingelisi jõude võitluseks eluga ja võõra ümbusega. Mida kõrgemal on rahvas vaimsel ja kultuuriliselt, mida suurem on tema sisemine elujõud, seda suurem on ka see sugestiivne mõju, mida rahvas kui tervik avaldab igale oma üksikule liikmele kodumaal ja võõrsil.

Saagu ka tänavune Välis-Eesti päev selleks pidulikuks päevaks, kus vaatame rahuldustundega tagasi tehtud tööle Välis-Eesti tööpõllul ja rajame tuleviku jaoks uusi ja julgemaid sihte. Olgu ta verstapostiks, mille juures peatume, et vaadata kord taha ja sammuda siis edasi uue hoo ja energiaga. Kuid olgu ta ühtlasi ka abinõuks, et koondada oma ümber kõiki väliseesti pere liikmeid ja tõsta neis usku oma rahva jõusse ja tuleviku suurtesse ülesandetes!

Ed. R.

Teekond tagasi.

Väliseestlaste kodumaale asumise võimalustest.

J. Kõivumägi.

Seni on väliseestlaste vähemate gruppide kodumaale toomine toimunud peamiselt riigi abiga. See on mõnelegi kaugetele randadele sattunule olnud tarvilikuks ja tere-tulnud toetuseks, sest tagasipöördujate eneste seletuste kohaselt olid mõnelgi võõrsil üsna rasked päevad.

Kuid ma ei tahaks selle küsimuse juures peatuda, sest see on ala, mis nõuab küllal-dast kapitali, et oleks tõhusaid tulemusi ko-gu aktsioonil. Välismaades asub aga hulk selliseid väliseestlasi, kes omavad paremat majanduslikku alust kui senised tagasipöör-dujad ja kes ka võib-olla sooviksid uuesti asuda kodumaale. Mõtlen nimelt neid vä-liseestlasi, kes juba pikemat aega mitmel maal asuvad põllumeestena ja kellest mõni-gi võiks oma uute kogemuste ning suure praktikaga tagasi pöörduda, mis võiks olla kasulik niihästi temale ja ta perekonnale kui ka Kodu-Eestile. Arvamised, nagu po-leks meil vahest ruumi sellistele tagasi-pöördujatele, on pealiskaudse vaatlemise tulemused ja seetõttu ekslikud. Kuigi meil on maasoovijaid ja põllumajanduses iseseis-va talu rajamise ihaldajaid veel külluses, on need enamuses inimesed, kes suudavad sellele rakendada ainult siis, kui maad saab omandada soodustatud korras ja neil alus-tel, nagu anti asunikudele ja nagu see ka piiratud määral jätkub praegu uudismaa-kohtade loomise teel. Kapitalipuudusel ei ole neil aga ise võimalik omal jõul oman-dada müügile ilmuvaid talukohti ja tuleb oodata võimalusi, et piiratud maareformi kaudu pääseda maavaldajaks. See töö jat-kubki aastast aastasse ja tublimad ning et-tevõtlikumad on leidnudki oma soovide täitumist.

Talunditel lasuvat võlakooramatist hinna-takse meil ca 120 milj. kroonile ja see toob enesega kaasa asjaolu, et mõnigi vanatalu kui ka asunduskoht on sunnitud vahetama peremeest. Kuigi seda võlakooramatist ei loeta ülejõukäivaks meie talunditele, ei ole

neist kõik koormatud ühtlase võlaga ja mõ-nelgi juhul ollakse sunnitud, peamiselt omanikkude individuaalseist kalduvusist tingitult, tarvitama sundmüüki. Selliseid sundmüügile määramisi oli äsjailmunud teose „Valitsusasutiste tegevus 1937/38. a.“ järele Eesti Maapangal nimetatud aastal 585 juhul. Tegelik müük toimus aga ainult 45 juhul. See näitab, et suurem enamus müü-gile määratud talude omanikest suutsid oma talud veel viimsel hetkel päästa ja ka oma kohustused osaliselt täita. Osa müügile määratud kinnisvaradest jääb ka ostja puudusel hoopis müümata ja neid müüb Eesti Maapank hiljem kokkuleppe korras või rendib pikemaks või lühemaks ajaks. Selliseid talundeid oli 1937/38. a. 51 ja neist seisis Asunduskapitali arvel 31. dets 1937. a. 23 talu.

Loomulikult ei näita Eesti Maapanga üle-vaade ja kokkuvõte neid talundeid, millised vabatahtlikult vahetasid omanikku harili-kus ostu-müügi korras.

Pilk sellesse Eesti Maapanga aruandesse näitab, et talundi ostuvõimalused Kodu-Ees-tis ei ole enam nii piiratud, nagu see oli aastakümneid tagasi, ja see asjaolu tohiks olla huviobjektiks mõnelegi väliseestlasele, kes juba küllalt kaua võõrsil tööd on mur-dnud teha selleks, et kord tagasi pöörduda iseseisva inimesena.

Omaades kapitali 3000—5000 dollarini ei maksaks küll ühelgi väliseestlasel muretse-da ja mõelda, kas ta sellega kodumaal saab ja suudab midagi ette võtta. Meie oludes on see igatahes summa, millisega alati võib omandada üsna korraliku talu, kui ai-nult sellise kapitali omanik tunneb huvi selle vastu.

Mis puutub informatsiooni saamisen, siis on kõik kirj vahetus Eesti Maapangaga va-ba igasugustest tempel- ja teistest maksu-dest, nii et ka see ei takista andmete saa-mist asjast huvitatutel. Küll oleks aga asjaosaliste eneste huvides, et — kuna sel-

Farmitöölisena Uus-Meremaal.

Lehmalüps ja kraavikaevamine 14 tundi päevas. — Vanade asunikude visadus ja jõukus. — Umbkeelse viperused võõra keelega. — Tööpuudus linnades.

E. Ehaste.

Kodumaa ajalehtedes ilmub aegajalt mitmeidki ülevaateid Uus-Meremaa oludest, aga nagu mulle näib, nad tegelikult kõik patustavad tõelisuse vastu sellega, et siinse elu üksikasjadest on neisse valitud vaid meeldivamad, mõnusa ajalehelektüüri saavutamise sihiga. See parem maailm, mis nende kirjelduste põhjal siin peaks ootama ka väljarändajat, tegelikkuses sisaldab ka palju rasket ja karedat. Allpool püüan juttustada oma siinseist isiklikest elamusist nii, nagu kuuekuise kohalviibimise järele need minusugusele uustulnukale on meelde sõbunud.

Olin oma kooliõega viibinud merereisil Uus-Meremaal juba kaks kuud, kui 21. veebruaril s. a. hommikuses paksus udus meie suur reisijatalev „Awatea“ Tasmani merel aeglustas käiku ja reisijate seas levis ärevus, kuna pidime olema Uus-Meremaa pealinna Wellingtoni sadamast veel vaid mõne miili kaugusel. Ja varsti ilmusidki udust nähtavale kalda kõrged kaljurünkad ning laevalael hakati häälekõvenda-

ja kaudu jagama reisijaile korraldusi. Kuulsin nimetatavat endagi nime, aga mu vilets inglise keel ei lubanud mõista, mida minult sooviti. Aga sadamas, kui laevale ilmus hulganäoline mitmesuguseid ametnikke ja ma reisijate sabas oma paberid olin ette näidanud, ilmnes, et kõik on korras, ja peagi võisime ühes kooliõega astuda kauaoodatud „paradiisi“ pinnale.

Uus-Meremaa koosneb kahest saarest, lõuna- ja põhjasaarest. Uuel maal juba esimeselt pilgult kõitsid mu tähelepanu kõrged mäed, mis meenutasid Itaaliat. Pealinn Wellington, mille elanike arv ulatub 150.000-le, oma suuruselt ei paku midagi erakordset, majad temas on kõige rohkem viiekordsed, ja ainus, mis temas erilisena silma torkas, oli autode rohkus. Ületavad ju Uus-Meremaa oma autode arvu poolest ainult P.-Am. ühendriigid, muidugi vastavalt kummagi rahvaarvule. Elanikke Uus-Meremaal aga on umbes niisama palju kui Eestiski.

Meie lõppsihtiks oli Auckland, suurim

line kirjavahetus välismaale on hoopis kallim — nad vastuse jaoks tasuksid oma poolt postmaksu, millist toimingut võimaldab postitariif.

Olgu märgitud, et talundi omandamiseks on vabad käed igal Eesti kodakondsuse säilitanud väliseestlasel. Juhul aga, kui väliseestlane on mõne välisriigi kodakondsuses, tuleb temal enne kinnisvara omandamise kavatsust emb-kumb — kas lahendada oma kodakondsuse küsimus astudes Eesti kodakondsusse või muretseda kinnisvara omandamiseks luba Maaomandite kaitseaduse (RT 1938, 36, 324) § 7 alusel sellelt maavanemalt, millises maakonnas ta soovib kinnisvara omandada.

Kuigi selline teekond tagasi on seotud küllalt suurte raskustega, erakorraliste ku-

lude ja muuga, võiks mõnigi väliseestlane sellele mõelda, sest mõnikümne perekonda selliseid tagasipöördujaid aastas suudame rahuldada juba nende talunditega, mis jäävad riiklike pankade käsutusse peale sundmüüke.

Ajakirja piiratud ruumi tõttu ei julge ma küsimusel pikemalt peatuda ja asjast huvitatutel tuleb ise astuda kontakti meie asutustega lähema informatsiooni saamiseks, seda enam, et selliste suureulatuslike küsimuste puhul, nagu kinnisvara omandamine, osutub vajalikuks sellega ka lähemalt tutvumine, et seda õieti hinnata ning lõplikuks asja otsustada. Käesolevad read on mõeldud vaid selleks, et juhtida väliseestlaste tähelepanu sellele võimalusele, ühes informatsiooniallikate nimetamisega.

Uus-Meremaa linn 214.000 elanikuga. Laadisime oma pakid üüriautosse ja sõitsime raudteejaama, et alata sõitu põhja poole.

Pean ütleva, et esimene mulje „paradiisist“ läbi vaguniakna oli vilets. Südames juba võttis maad rahutus, sest kõikjal nägi silm vaid liivaluhteid, soid või ka jälle kõrgeid, viletsa võsaga kaetud mägesid. Paremastesse, mõne tolli paksuselt mustamullaga kaetud kohtadesse olid püstitatud traataiad, kus kõndisid mõned üksikud lehmad ja lambad.

Rong keerles ümber kõrgete mägede, meie kummagi tuju oli halb. Saabus õõ ja mattis meie silmist vähetootava pildi vaguniaknas. Aga järgmisel hommikul nägime juba ka paremat maastikku, kus pind oli tasasem ja rammusam, ja hakkasid vilksatuma ka juba tohutusuured lammaste ja lehmade karjad suurtel rohumaadel.

Jõudnud Aucklandi, mis samuti asetseb merekaldal, saime esimesena mulje, nagu oluksime sattunud Tallinna külje alla Nõmmele, — kõikjal tänavate ääres olid majad vaid ühekordsed üheperekonnaelamud, ümbritsetud väikeste aedadega, kus kasvasid üksikud palmid, kameeliad või mõni hiigelsõnajalg, „banga“. Ainult Aucklandi südalinnas leidub ka seitsmekordseid maju.

Seisime nõutult raudteejaamas, — olime päral, aga keegi ei pöörnud meile tähelepanu. Nukrus südames, otsustasime otsida endile esialgse ulualuse. Leidsime raudteejaama läheduses võbrastemaja, mille hinnad järelepärimisel osutusid niivõrd soolas-teks, et mu kaaslasele vägisi kippusid pisarad silma. Selles keskmises hotellis taheti toast ühes hommikueinega 25 šillingit, s. o. umb. 20 eesti krooni päevas. Ja raha polnud meil raisata. Lõppeks leidsime ühe odavama koha, nimega „People's Palace“, kus toa hinnaks oli 11 šillingit. Võtsime ühe niisuguse kahe peale kokku, korraldasime endid ja asusime siis otsima üles eestlast hr. Groos'i, kelle aadress meil oli kaasas. Ning ühtlasi saime võimaluse ka põhjalikumalt ringi vaadata linnas, mille kohta „Rahvaleht“ kodumaal oli teadnud kirjutada, et „Aucklandi näha ja elada“, — vaid seda nähtavasti tasuvatki elus igatseda.

Ent, nagu juba tähendasin, mina isiklikult temas küll midagi erakorralist esialgu ei näinud.

Hr. Groos'i kolmekordne kivimaja asub kesklinnas, kus tal on oma äri. Peremees, väheldase kasvuga härra, oskas eesti keelt veel üsna ladusasti, aga meie kõnelusel temaga paratamatult tundus, et ta nagu imestas, miks meie üldse olime tulnud siia, kus meid keegi ees ei oodanud. Mõistsime seda nüüd isegi. Meie kapital, 1000 naelsterlingit, mille tõime endiga kaasa, ei olevatki siin kapital, seletas härra Groos. Et koha- peal midagi ette võtta, pidavat olema taskus vähemalt 5000 naela. Lahkusime hr. Groosi ärist raske südamega.

Teisel päeval asusime uurima kohaliku ajalehe „Auckland Star'i“ korterikuulutusi, et leida odavamad ulualust. Käisime läbi paar kallimat kohta ja lõppeks valisime toa, mille hinnaks oli 12 šillingit 6 penni nädalas. Tuba oli vilets, toidu valmistamiseks oli toa juures ühiskööök, kus gaasipliidi tarvitamiseks tuli automaati lasta 1 šilling. Ja kuna toidu keetmine seega osutus kalliks, katsusime algul läbi ajada vaid puuvilja söömisega, sest puuvilja — banaanide ja õunte — hind oli vaid 3 penni nael. Lihatoiduks tarvitasime keedusinki. Eestist kaasatoodud kirsimoosi segasime vee hulka, mis asendas teed.

Hr. Groosilt saime ühe teise eestlase, dr. Grünwaldi aadressi, kes elab Hamiltonis ja tegutseb loomaarstina. Kirjutasin temale, paludes nõu ja juhatus. Vastus saabus kohe. Dr. Grünwald rõhutas, et meil tuleb siin kõvasti rabada rasket tööd, et endid pealvee hoida. Kuna meie keeleoskus on alles vilets, tulevat meil algul leppida ainult farmitööga. Selleks tulgu meie kohe Hamiltoni, mille naabruses tema teadvat farmi, kuhu parajasti vajatakse kaht lüpsjat.

Kohkumata asusimegi jälle rongile ja viie tunni pärast jõudsimme Hamiltoni, tüübilisse asujate linna. Olime oodanud, et jaamas meid võtab vastu dr. Grünwald ja viib meid algul enda poole. Kuid jaamas ei oodanud meid ja meie pakke keegi. Jätsime siis pakid jaama hoiule ja hakkasime palava päikese all kõmpima dr. Grünwaldi asukoha

**Dr. Grünwaldiga
autosõidul.**

**Vasakult: farmer
mr. Bogun
(E. Ehaste esi-
mene peremees)
oma abikaasaga,
dr. Grünwald, pr.
Saar ja auto ees
kirjutuse autor
E. Ehaste.**

poole. Olime üleni higised, kui jõudsim e pärale. Doktori väliskse küljest leidsime paberi, millele oli kirjutatud sulaselges eesti keeles: „V. a. proua ja härra, jõuan koju alles mõne tunni pärast. Ukse võti asub tagumise ukse jalamati all. Söök on kapis, keetke teed ja sööge.“ Meel muutus kohe rõõmsamaks, kui olime lugenud sellist kohtlemist. Läksimegi siis majja, puhastasime endid, kuid tulime kohe jälle välja ja asusime tagatrepil ootama peremeest.

Ta ei lasknudki ennast enam kaua oodata. Kuulsime eesukse avamist, ja peagi oli dr. Grünwald meie juures, kohe pärides, kas oleme juba söönud. Vastuse asemel hakkasime temalt küsitلهma üksikasju kohalikest töövõimalusist, kuid meil tuli juttu jätkata siiski juba söögilauas. Veel samal päeval dr. Grünwald viis meid oma autos kohalikku tööbüroosse, kus meid registreeriti ja juba teisel päeval farmi lubati saata.

Ehkki dr. Grünwald osa oma majast oli välja üürinud, ei lasknud ta meid enda juurest ära, kuigi palusime meile juhatada mõnd hotelli. „Kas teile siis minu ulualune ei kõlba?“ oli vastus, mille saime. Järgmisel päeval sõidutas ta meid farmi ja kauples kohale. Farmi omanik nähtavasti oli kehva tervisega, komberdas kepi najal, ehkki aastaid võis tal olla vaid umb. 50. Dr. Grünwald kiitis, et ma olevat juba vana

lüksja, ja nii leppisimegi kokku, et ma saan palgaks £ 2.10 nädalas, minu kaaslane aga £ 1, ning töö pidi algama nelja päeva pärast.

Need vabad päevad kulutas dr. Grünwald meie tutvustamiseks Uus-Meremaa maaeluga, vedades meid oma autoga ringi, kuulmata meie kartusi, et meie vahest teda viimati liiaks tülitame. Ta võttis meid kaasa ka oma ametisõitudel farmidesse ning korra käisime koos suplemas läheduses asuvates soojavee allikates. Külastasime ka kaht eesti asunikku selles ümbruses. Üks neist, hr. Areda, töötab Cambridge'i linnakese meiereis, mille juures tal on ilus maja väikese aiaga. Ka hr. Areda abikaasa on eestlane. Nende juurest otsustasime sõita vaatama hr. Ansot, kelle farm kuulu järele on suurimaid eesti farme Uus-Meremaal.

Juba pöördumisel maanteelt farmi viivale teele võisime näha, et farmis elab eestlane, sest teed palistasid kodumaa kased; ja neid võib Uus-Meremaal leida harva. Meile tuli vastu tüse halli habemega härra, kelle välimus juba eemalt reetis eestlase. Suure huumoriga ta avaldas oma headmeelt, et tema farmi külastab ikka rohkem ja rohkem kodumaaalasi. Ja kuna farmis parajasti oli lüpsiaeg, tuli mul kohe läbi teha oma esimene tuleproov lehmälüpsmises. Lüps küll toimub Uus-Meremaa farmides masinatega, kuid järellüpsi tuleb

siiski sooritada kätega, sest masin ei lüpsa udarat kuivaks.

Minu esimesed tõmbed lehma nisast aga ei toonud tilkagi piima. Libedad nisad vaid libisesid sõrmede vahelt. Küll higistasin ja oli piinlik, — kuigi nüüd, tagantjärele, see kõik juba näib imelihtsana. Härra Grünwaldi suure ergutamise järele siiski lüpsin paar lehma niikaugele, et nad üteldi olevat piimast kuivad.

Hr. Anso kõneleb eesti keelt veel üsna rahuldavalt. Tema abikaasa on inglanna, kuid nende täiskasvanud neli poega ja kaks tütar ei oska enam sõnakestki eesti keelt. Lahkumisel tahtis meie südamlík peremees meid kõiki enda poole jätta pikemaks ajaks, kuid meil jäi vaid tänada tema külalislahkuse eest, sest juba järgmisel päeval pidi algama meie kaubeldud töö eelmainitud farmis.

Järgmisel päeval tuli meie uus peremees meile ise järele oma autoga. Farmis ta kohe tutvustas mind oma majapidamisega — ja ka ummistunud kraavidega põldude vahel, mille puhastamine lüpside vahel mulle pidi saama peamiseks tööks! Lüpsid aga keetsid farmis hommikul kl. 5—8-ni ja õhtul umb. kl. 4—7-ni.

Algul töö võttis kohe keha valutama ja käed raku, kuid pigistasin hambad kokku ka kraavitöös, kuigi tihti tuli seista põlvini mudas. Suurim häda siiski oli lehmälüpsimisega, sest hommikuti käed valutasiid nii, et alles kuumas vees hoidmise järele hakkasiid sõrmed jälle liikuma. Mu kooliõel paistetasiid käsivarred. Öösiti ei saanud magada valu pärast, ehkki olime füüsiliselt puruväsinud.

Uus-Meremaa farmides on tööpäeva pikkus kuni 14 tundi, sest ka söögivaheajad on väga lühikesed. Seaduse poolt on palgamiinimumiks farmitöölisiile määratud: meestele £ 2.5 nädalas ja naistele £ 1 nädalas prii ülalpidamisega, kuid tööpäeva pikkus on jäetud reguleerimata. Muudele töölistele aga on töö kestvuseks nädalas ette nähtud 5 päeva, s. o. 40 tundi, ja meestele on palgamiinimumiks £ 4.10 nädalas. Farmitöös puuduvad ka nädala puhkepäevad, ainsamaks soodustuseks on vaid see, et

farmitöölised saavad aasta jooksul ühe kuu puhkust täie palgaga.

Nii lõhkusiile töötegemist viis nädalat. Lehmad lüpsime kahekesi, pärast seda asusim välistöõle, kuna aga kooliõde jäi koju perenaisele abiks. Farmis valitses ka võraturu puhtus, sest alati, töõit tulles, tuli vahetada riided ja jalanõud, — töõriietega söõma ei tohtinud ilmuda. Ja tänu dr. Grünwaldi rohtudele paranesid ka meie lõhkised käed.

Kuid töö tundus siiski niivõrd kurnavana, et ühel päeval ütlesime koha üles. Olime küll korralikult töõtanud ja meie perenainegi nuttis lahkumisel, kiites mu kooliõde virgemaks abiliseks, kes tal kunagi olnud, aga ühel päeval dr. Grünwald tuli meile oma autos järele ja viis meid hr. Anso farmi, kes oli lahkesti lubanud meil tema juures paar nädalat puhata.

See hingetõõme kulus meile marjaks. Hr. Anso hoolitses meie eest isalikult ja lubas meil vaid soovikohaselt aidata lehma lüpsata. Ning neil puhkepäevadel kuulsime hr. Ansolt ka tema huvitava eluloo. Ka tema oli tulnud Uus-Meremaale rasketes tingimustes. Pealegi olnud maa siis alles pooleldi metsik ja asustamata. Algul ta elanud hagudest valmistatud onnis, mille ta endale lõõnud üles kuhugi tee äärde. Ja kui ta siis ühelt tuttavalt saanud viiuli ja mänginud onnis ajaviiteks eesti viise, seisatanud nii mõnigi möõdamineja ja palunud mängida veelgi: „Aga oleks keegi mulle mu mängu eest annud pennigi! — Kiituse asemel vajasin küll hädasti raha,“ lisas vanahärra oma jutule. Kuid mõnel tähtpäeval naabrid siiski kutsunud teda mängima ka vähese raha eest. Nii elanud ta telgis palju aastaid, enne kui suutnud hakata looma oma praegust farmi.

Nüüd aga elab mees võrratult hästi. Farmi ait on täis puuvilja, mett ja liha, ja aasta jooksul söõb pere toiduks kuni 30 viie kuu vanust siga. Farm ise asub endisel sool ja rabal, sest parema, juba ülesharitud maa ostmiseks omanikul puudunud raha. Praegu aga maksab Uus-Meremaal vakamaa haritud põldu £ 50—60 ja isegi £ 100.

Oma farmi loomiseks on hr. Ansol kullunud 17 aastat, ja isegi praegu tema pojad

**Estlase Anso
farmis Uus-
Meremaal.**

Veatanki ees sel-
savad (vasakult)
pr. Saar, Charlie
Anso, Rendford
Anso (Anso pojad)
ja E. Ehaste. Sa-
mades ülikonda-
des esinevad far-
mitöölised nii äril-
päeval kui ka pü-
hapäeval.

töötavad väljal mõnikord ka öösel kuuval-
gel. Kogu farmi sissetuleku matab omanik
uuesti maasse, kunstsõnnikusse ja lubjasse.
Ent seepärast on tema kari ka üks pare-
maid Uus-Meremaal. Lüpsilehmi on far-
mis 120 ja farmi aastane üldsissetulek
£ 3000.

Nähes, et olime tööst eelmises farmis
juba toibunud, hr. Anso tegi meile ettepa-
neku jääda tööle tema juurde ja lubas meile
palgaks kummalegi £ 2.10 nädalas. Võtsime
selle pakkumise vastu suure rahuldustun-
dega ja algasime jälle rasket farmitööd
hr. Anso poja Charlie juhtimisel. Seejuu-
res vanahärra hoolitses alati meie eest otse
isalikult, soovitades isegi, et keedaksime
endile eesti toite, mida siis jälle maitseks
ka tema, kuna ta on juba ammu pidanud
harjuma inglise roogadega.

Nüüd ka mu kooliõde, saades mehepalka,
töötas minuga väljas. Saagisime puid, ehi-
tasime aedu ja saime valmis ka ühe suure-
ma silla, milleks tuli enne mäest tee läbi
kaevata. Aga selle silla ehitamisel ja sa-
vise maa kaevamisel jäi mu tubli kaaslanna
selg haigeks, nii et ta enam öösel magada
ei saanud. Selle valu käes vaevles ta üle
kahe nädala, kuni jälle aitasid dr. Grün-
waldi rohud. Siis, olles töötanud farmis
juba 3½ kuud, võtsime siiski südame rindu
ja seletasime oma peremehele, et tahame
katsuda leida kergemat tööd linnas. Vana-

härä oli meie lahkumist nähtavasti ette
aimanud, kuid tema poeg Charlie sai seda
kuuldes päris pahaseks, kuigi ma ütlesin,
et sama palgaga nad leiavad tugevamad
töölised. Ta kiitis meie hoolitsemist leh-
made eest, kuid vanahärra kahetses peami-
selt seda, et meie lahkumise järele ta enam
ei saa kõnelda emakeelt.

Nüüd asume jälle Aucklandis. Farmi-
teenistusest jäi meile puhastulu £ 60. Pa-
rema ingliskeele oskusega küllap me vist
farmitööle kunagi poleks läinudki. Kuna
ingliskeelt valdasime nüüd juba paremini,
mu kooliõde juba mõnepäevase käimise ja
otsimise järele leidis koha Uus-Meremaa
suurimas peeglivabrikus, kus võib teenida
kuni £ 7 nädalas. Ka mina loodan peagi
tööd leida. Farmitööd leidub siin ju alati,
aga pikk tööpäev hirmutab töölised farmi-
dest linnadesse. Linnad on inimestega üle
koormatud ja töötuid kõik kohad täis.

Milliseid kurioosumiteni küündivaid ras-
kusi aga tuleb siin ületada neil, kes pea-
legi ei valitse korralikult inglise keelt, ja
kuidas lihtsaimgi kõne algajale vahel jääb
arusaamatuks, selle kohta lisan lõpuks
paar näidet. Kord söögilauas mu lauakaas-
lane küsis minult: „Please pass me the sug-
gar (s. t. ulatage mulle suhkrut).“ Suhkru-
toos oli minu ees laual, aga ma arvasin, et
mees küsib minult, kas ma suhkrut ei
soovi, ja vastasin külma rahuga: „No!“ Oli

Grupp maorisid Rotoruas.

küll piinlik, kui nägin, et küsija siis ise minu eest suhkrutoosi võttis, seejuures mitte märgata lastes, et ta oleks solvunud. Teisel korral, kui olin farmis parandamas lehmalauda, tuli peremees ja osutades lauda katusele, hakkas midagi seletama. Mõistsin tema juttu nii, et katus tuleb maha võtta; ronisin üles ja hakkasingi katust lammutama. Peremees hakkas siis küll kohe kisama: „Leave it! Leave it! (jätke, jätke!)“, — aga mina jälle arvasin, et pean töötama kiiremini ja lisasin auru juurde. Viimaks siiski taipasin, et katus tuleb rahule jätta. Tulin alla, peremees vaatles mind „imeliku“ pilguga, kuid lõi siis käega

ja hakkas mulle seletama otsast. Niisuguseid juhtumeid tuleb ette sadu, ja vahel jääbki selgumata, et oled vastanud valesti, sest inglane teise inimese kõnet kunagi ei paranda.

Jutustaksin mõnda ka Uus-Meremaa huvitavast kliimast, loodusest ja tema päriselanikest-maooridest, aga kardan oma kirjutuse venivat liiga pikaks. Pealegi teeb seda ehk härra Lukats, kes nüüd jälle on siin ja keda, muide, ütleb tundvat ka dr. Grünwald, ristides ta siin hüüdnimega: „Prince of Estonia“. (Härra J. Lukatsi reisisikiri Uus-Meremaalt ilmuski „V.-Eesti“ eelmises numbris. Toim.).

Otsitakse

Peeter Hendriku pg. Lepikson'i

sünd. 1899. a. Voltveti vallas, Pärnumaal. Teenis maailmasõja ajal Ameerika sõjalacval. Viibis 1919. a. P.-Ameerika Ühendriikides, kust jäljetult kadus.

Andmed palutakse saata kadunu emale aadressil: Mari Lepikson, Tähe tän 3-3, Tallinn, Estonia.

Elu haaremis.

Pögenemistekond haaremi naiste abil.

Martin Sopp.

Rännates Pärsia sisemaal, mägedes ja lagendikkudel, põgenedes hädaohtude eest, tuleb elada läbi juhtumeid ja seiklusi, millest võiks arvata, et need saavad tekkida vaid seiklusromaanikirjutaja peas.

Et põgeneja satub hoolsasti valvatud haaremissse, sõlmib seal sõprusi naistega ja varjab end seal mõne aja, seda ei saagi kirjeldada üksikasjadeni, jätmata muljet kinolikkusest. Ometi valgustavad need seiklused mitmeti Pärsiat, mispärast nende juures lühidalt peatun.

Kuum liiv oli jalge all, päike kõrvetas pea kohal, õhk oli kuiv leiline. Olles sammunud õhtuni, eritlesin juba enda ees rohelisest apelsini- ja viinamarjametsast mingi lossitaolise kindluse müüre. Ümbruses taamal võis näha ka vähemaid savionne, kus arvatavasti elutsesid lossiomaniiku, khaani, orjad, kellele khaan tavaliselt on jumalaks, keisriks, peremeheks, nuhtlejaks ja heategijaks ühes isikus. Sellised khaanid peavad endi käsutuses harilikult ka suuri sõjasalku, ja nii Pärsia uuel valitsejal Rizašahh Pählev'il kuni tänaseni on olnud palju tegemist nende taltsutamise, kuna ükski neist polnud harjunud tunnustama mingit ülemvalitsust, ettekirjutatud seadusi ega riigikorda.

Jõudsin kindluseni alles pimeduses, ümberingi kuulds mitmesuguseid inimhääli ja ka koerte haukumist. Luusides ringi kindluse müüride varjus kuulsin korra ka heledaid naisekiljatusi, need kordusid jälle ja jälle, ja siis kuuldus sekka ka piitsaplakutsuti.

Kiljatused vaikisid ja varsti kuuldus selle asemel lõbusat naiste naeru ja muusikat.

Müüri kõrgus selles kohas oli üle kahe meetri, toetusin küll, niipalju kui sain,

käte ja jalgadega savist kühmudele, aga need rabenesid. Olin otsustanud ronida müürile.

Aga lõpuks siiski sain üles, asetasin enda mugavalt istuma ja oma hämmastuseks nägin järgmist pilti. Õue idaküljeks oli pikk majafassaad, hulga kitsaste ühepoolega ustega, põiki maja ees aga leidus pikk veebassein, mis kubises naistest. Osa neist istus basseini äärel, osa aga jalutas kas üksikult või paarikaupa puude all ümber basseini.

Laskusin müürilt alla parki ja jäin varitsema üksildases kohas, lootes selles naisteperes leida mõnelt niipalju kaastunnet, et saaksin puhata ja korraldada ka oma riidetust, mis oli juba päriselt lagunemisel. Pidin aga olema väga ettevaatlik, sest vähimigi tekkida võiv segadus või kiljatus võis saada minule siin „võõras viljaaidas“ saatuslikuks. Naistepere ise aga oli ülikirju, suurem osa suplejaist oli 12—15 aasta vanused, aga ei puudunud ka 8—9-aastased. Ning kontrastiks neile võis ka näha eitesid, kes võisid näinud olla juba 40—60 suve.

Järsku haareminaised — neid oli arvult seitseteist, algasid kiiret askeldamist. Hoone ette õuele, basseini äärde veeti kohale suur siidist vaip ja põlvitades nühti seda märgade kaltsudega. Vaip puhastatud, asetati selle igasse nurka rasked vasklühtrid ja üks lühter vaiba keskele. Lühtritesse pisteti ja süüdati meetripikkused, käsivarrejämehused küünlad, basseinist täideti veega suur kaljan ja tõsteti vaibale. Ühendati kaljani pitsid, niisutati tubakas kaljani tarvis, toodi kohale mangaal hõõguvate sütega ning asetati sellele teekann veega. Ka pandi valmis hulk pisikesi teeklaase ja alustasse.

Oli rutatud nähtavasti rohkem kui tarvis, sest naistele jäi vaba aega, mil nad istusid

basseini äärtele, kes sulistades vees jalga-dega, kes loputades silmi, kes aga kastis vette sõrmi, et pesta nendega hambaid.

Naiste vadistamine kestis minutit kümme. Siis hüppasid kõik korruga jalule, jooksid vaibale ja istusid, tõmmates jalad endi alla. Saabus surmavaikus. Oodati arbaabi.

See ilmus peagi, sammus otsesuunas basseinile, paiskas parema käega endale paar korda vett näkku ja võttis kingad jalast. Siis, kastes parema käe kaht esimest sõrme vette, vedas ta, suurtest varvastest alates, oma jalgadele märjad vöödid. Rüüpas siis peoga vett ja puristas selle basseini tagasi. Seejärele läks ta aeglasel sammul vaibale, kuhu põlvitas, endal silmad suunatud loo-desse. Temale järgnesid naised.

Seega — päikese loojakul — oli alanud hommikupalve, sest muhameedlaste päev algab kell kuus õhtul. Nüüd vabastas arbaab oma käsivarrele seotud kivikese, mille ase-tas enda ette parajasti niikaugemale, et kum-mardumisel ulatas seda puudutama oma ots-mikuga. Pomises endamisi palvesõnu, vahetpidamata kummardudes. Seejuures tegi ta kätega igasuguseid veidraid liigutusi: kord pani ta pöidlal oimu-kohtadele, tõstes teised sõrmed ülespoole, justkui tahtes ku-radit järele aimata; kord aga lõi käsi rin-nale või tõstis nad pea kohale ja sirutas ettepoole.

Palvus lõppenud, vajus arbaab vaibale küljeli. Üks naistest ulatas talle kaljani pitsi, teine pani kaljani vaskkausile tubaka peale hõõguvad sõed, ning teistest pitsidest asusid kõik naised suitsetama vaheldumisi.

Üks naistest, umbes 8—9 aasta vanune, keda teised nimetasid Hanum-Kutsikaks, asus jagama kanget teed väikestes klaasi-des. Teejoomise ajal Hanum-Kutsik ise ka-dus käiku, kust oli ilmunud arbaab. Varsti tuli ta tagasi, tema järel naine, kellel pea-lael oli kandamiks hiigelsuur vasktaldrik, läbimõõduga kuni üks meeter. Taldrik oli kuhjaga täis riisiputru. Naine pani taldriku maha vaibale ja, kogunedes tema ümber, kõik haaremlased hakkasid üksteise võidu endale peoga putru suhu ajama, sest muha-meedlane söömisel nuga, kahvlit ega lusi-kat ei tarvita. Paar ämbritäit putru kadus

nelja-viie minutiga. Joodi jälle teed ja suit-setati piipu.

Kogu protseduur kestis paar tundi. Naised valgusid tubadesse, arbaab aga kükitas edasi, jälgides laisalt Kutsik-Hanumi tege-vust, kes oli ametis nõudepesemisega bas-seinis. Lõpetanud oma töö, läks ta vaibale arbaabi juurde ja istus, jalgu risti pannes, arbaabi ette. Siis arutasid nad kabekesi mi-dagi aeglaselt, kuni ka arbaab kadus majja.

Seejärele see väike naine asus basseinist õuele vett kühveldama. Mina, leidnud aja paraja olevat enda olemasolust teadaandmi-seks, hüüdsin tasa, püüdes anda oma hää-lele võimalikult sõbralikku tooni: „Hanum-Kutsik!“ Kordasin hüüet, kuni väike naine mind kuulis ja, suu ja silmad pärani, minu hääle suunas kummarduvas asendis kuulata-tama jäi. Algul hirmudes, avas ta juba suu, et läbi õõvaikuse suurt kisa kuuldavale lasta. Sosistasin siis: „Tss! Ära kisenda, olen su sõber, tule siia!“ Väike olend vaat-tas ringi ja tegi siis arglikult mõne sammu minu suunas. Tasase häälega küsis ta: „Kus sa oled?“

„Tule otse edasi!“ kordasin temale seni-kaua, kuni kohtusime; ja siis oli Hanum-Kutsika hämmastus suur, kui leidis eest võõra mehe. Pimeduses me teineteist ei näi-nud, kuid kõnes ta taipas minu murrakust, et ma pole pärismaalane. See nähtavasti tegi temale lõbu, sest kähku ta küsis mi-nult: „Kas oled Serhiit-Hanumi sugulane?“ Taipasin, et jutt on „valgest naisest“ ja seega mõnest blondist eurooplannast. Vas-tasin jaatavalt, lisades, et praegu pole aega sellest pikemalt rääkida.

„Õues võidakse sinu puudumist märgata,“ lisasin. „Mine lõpeta oma töö ja siis heida magama; ja kui näed, et majas kõik juba magavad, tule tagasi, — mul on sulle rää-kida väga tähtsat. Valva ainult, et keegi minu siinolekust teada ei saa!“ Vähe-se mõtlemise järele küsis väike tüdruk, kas ta ei tohiks minu siinolekust teatada ka Kobra-Hanumile? Seletasin, et enne, kui me pole saanud nõu pidada, ärgu ta minust kellelegi piiksatagu. „Aga kui saad kätte midagi söögipoolist, siis too mulle, olen väga näl-jane!“ — „Tšasm!“ sõnas väike tüdruk ja lippas käiku, kust oli varem ilmunud näh-

tavale arbaab. Varsti oli ta jälle tagasi, kaasas anumatäis riisiputru. Ulatas selle minule, ise aga hakkas sõnalausumata basseinist vett õuele ammutama.

Sõin, nagu õhtune seltskondki varem, riisiputru peoga ning vajusin samuti küljeli, nagu oli seda teinud arbaab. Mõttes aga valmistasin „diplomaatlikke“ ettekäandeid juhuks, kui mu siinolek kogemata enneaegselt peaks avastatama ja tuleks kohata mõnd täiskasvanut. Seni oli jutt selle väikese lapsega olnud hõlpus, sest ta oli ju veel küllalt rumal. Mu uudishimu aga oli suunatud tolele „valgele naisele“, kelle olemasolust haaremis olin kuulnud väikeselt tüdrukult. Kuidas ja mis otstarbel too eurooplanna võis olla sattunud siia, kaalusin endamisi. Arutanud igati ka omaenda rumalat olukorda, ma ei märganudki, kui juba oli möödunud kesköö ning õuepimedusest minu peidukohani nägin hiilivat kaht inimkogu. Üks neist, nähtavasti Kutsik-Hanum, vadistas kiiresti: „Tõin kaasa Hanum-Serhiiti, tema meie keelt ei räägi, teda mõistab ainult Kobra-Hanum.“

Küsisin valgelt naiselt poolsosinal prantsuse keeles: „Lubage küsida, kes te olete?“ Naine aga vastas vene keeles: „Räägin ainult vene keelt.“ Pärisin siis temalt ta siiasattumise põhjust, misjärele naist kohe haaras kirjeldamatu nutupuhang. Püüdsin teda lohutada, aga ta nähtavasti ei suutnud end enam üldse valitseda, surus oma pikad küüned sügavale mu käsivarde, rebides teise käega lõhki mu ainukese särgi krae. Olin niivõrd hämmastunud, et ei mõtelnudki teda takistada.

Kutsik-Hanum, kes oli meie juurde maha istunud, vadistas naiivselt: „See valge naine nutab alati. Tead, ühel õhtul ta isegi lõi piibu arbaabi pähe katki, ja siis me kiskusime ta alasti ning hoidsime teda kinni, kui arbaab teda piitsuga peksis. Ka Kobra-Hanum saab tihti peksta, ainult Iranduhit pole veel peksetud. Ega ometi sina temale praegu haiget tee, et ta jälle nutab?“

Rahustasin väikest, üteldes, et ma ei mõtlegi talle haiget teha. Ulatasin talle oma pudruanuma ja käskisin basseinist vett tuua. Vesi karastas valget naist, ta tuli mõistusele ja küsis, kes ma olen. Kui olin

lühidalt seletanud oma siiasattumisest, soovitas valge naine mul põgeneda nii ruttu kui võimalik. „Kui teid siit leitakse, piinatakse teid kohe surnuks. Võite end aias varjata ainult kuni hommikuni, siis aga ei päästa teid ükski vägi. Arbaab on väga kuri!“

Seletasin, et tean seda küll, kuid niisuguses seisukorras on mul võimatu siit kuhugi kaduda ja kuhugi jõuda. Tahes-tahtmata pean püüdma end paremini teele varustada. Siis hakkas naine paluma, et ma teda endaga kaasa võtaksin, sellele vaatamata, kui raskeks teekond ka ei osutuks. Lubasingi seda. Küsisin siis, kui kaua ta siin juba on olnud.

Ohates jutustas ta siis jubea loo, kuidas ta Venemaalt Ašaladi linnast põgenenud üle piiri Pärsiasse ühes kolmekümne teise naisega, kuidas nad sattunud piirivalve kätte, kes kohelnud neid kõige tooremal kujul; säärane kohtlemine saanud neile osaks nende transporteerimisel Mešedi linna, kus neid kinni peetud komandantuuris kauemat aega, kasutades vägivalla otstarbeks ja raha teenimiseks. Nii sattunud kõik naised nii hingeliselt kui füüsiliselt kõige armetumasse seisukorda. Kõneleja ise on hiljem müüdnud sellele arbaabile, kelle juures ta praegu viibib.

Jutustus, kõigis oma üksikasjades nii õudne ja uskumatu, mida ei saa edasi anda kirjasõnas, jättis sünge mulje. Ometi, nagu hiljem kuulsin, vastas venelanna jutustus täiesti tõe, sest Nõukogude võimud, kättemaksuks „õnnemaalt“ ärajooksmise eest, ei olevat nende päästmiseks midagi teinud. Eurooplased, kes seditseks jälginud, palunud küll Inglise, Prantsuse ja teiste saatkondade kaudu panna sellele piiri, kuid tagajärjeta.

Mind ümbritsesid siin sajad kilomeetrid kuuma liivakõrbe, kuid otsustasin siiski katsuda leida väljapääsu ja ka venelanna endaga kaasa võtta. Kutsik-Hanum teadis küll rääkida, et kord aastas siit mööduvat suur sõjaväelaste karavan, aga oli ilmne, et karavanis valget naist koheldaks veelgi jälgimalt. Venelanna otsustas pidada nõu oma sõbrannaga haaremis, Kobra-Hanumiga, kuna see omakorda võivat saada abi Iran-

duhi'lt, viimasel olevat suur mõju haaremis. Iranduhi julgevad isegi arbaabile vastu hakata ja jäävat seejuures ihunuhtluset. Otsustasime, et senikaua kui naised asja endi vahel klaarivad, hoian end varjul Kobra-Hanumi toas, sest seal leiduvat mulle sobiv peiduurgas ka ajaks, millal arbaab teda külastaks. Kutsik-Hanumit aga mõlemad püüdsime mõjutada niipalju kui suutsime, et ta minu olemasolust kellelegi ei räägiks. Tasuks vaikumise eest venelanna isegi kinkis temale oma sõrmuse.

Kobra-Hanum, kelle leidsime tema toas, osutus veetlevaks iluduseks — pika kasvuga, saleda kehaga. Aastatelt võis ta olla vaid kaheksateistkümnene. Mind kohtles ta väga südamlikult, avaldades arvamist, et Iranduh-Hanum ainult rõõmustaks kuuldes, et kavatsen haaremist varastada venelanna, keda ta kahtlustavat võistlejana. Arvas, et peaksin rääkima Iranduh-Hanumiga veel täna öösel, — ainult tema võivat mind kaitseda haaremi kadetseva naispere rünnaku puhul. Tutvusingi kohe Iranduh-Hanumiga. Ta osutus samuti väga kauniks, kuid nähtavasti ka väga jonnakaks ja turtsakaks.

Mu põgenemisplaani saime lõplikult ette valmistada ainult kuue päeva pärast. Vahe-mikus olid naised mu seadnud reisivalmis riietusse, mis väga šarbanes mõne sultani omale: peas kandsin punast tsjalmat, millel ehteks vääriskiviga otsa ette kinnitatud paradiisilinnusulg, muu riietus aga koosnes mustast hobusejõhvist mantlist, valgeist pükstest, puukingadest, ning ei puudunud ka kõver poolmööök valge vöö vahel.

Samal kohal müüri ääres, kus olin esmakordselt kohanud Kutsik-Hanumi, ootasid puu külge seotud kolm eeslit, kaks ratsutamiseks mulle ja venelannale, kolmas aga oli koormatud toidumoonaga. Nõnda kõik reisivalmis, pugessin pimeduse saabumisel oma peiduurkasse, ootama harilikku õhtust protseduuri, misjärele arbaab läheks järjekorras jälle mõne oma naise juurde. Selleks osutus seekord Mariam-Hanum, üks vana-maid, väga lopsaka kehaehitusega naise. Parajal hetkel Kobra-Hanum pidi mulle kohe teatama, millal võin alata ohtlikku hiilimist kolme eesliga haaremi väravaist. Väljudes tuli esiteks läbistada meestehoone õu, järgmiseks raskuseks aga oli pääs läbi

lossipiiride, kuna loss oli tihedasti ümbrítsetud väikeste savionnidega, kus elasid arbaabi töölisel, moodustades ühtlasi ka tema „kaardiväe“.

Kõik ei läinud siiski nii libedasti, kui loodetud. Kobra-Hanumi asemel tuli mind kutsuma Iranduh-Hanum, kes ootamatult teatas, et tahab põgeneda minuga. Vaevu läks korda kavaluse abil temast vabaneda.

Ruttasin venelannat otsima, kelle leidsin tema toast. Siis järgnes veel jumalagajätt Kobra-Hanumiga, mis ei tahtnud kuidagi lõppeda, ja viimaks kujuneski lugu nii, et alustasime põgenemist kolmekesi.

Väljusime õnnelikult haaremist, möödusime savionnidest lossi ümber ja kadusime pimedusse, kus parajasti möllas tugev liiva-keeris. Neid on kõrves väga tihti, ja kuigi ööseks selline tuisk harilikult vaibub, tänasime siiski õnne, et sel ööl ta möllas edasi. Sest nõnda hävisid kohe ka jäljed meie taga. Edasilikumine oli üliraske: peenike liiv mattis hingamist ja oli võimatu teed näha. Silmad hakkasid varsti valutama, sest peenike liiv pani nad vett jooksuma.

Sidusin eeslid üksteise külge, et püsiksime koos, ja nõnda ajasime, sundisime eesleid edasi, ilma kindla suunata — ainult edasi, kaugemale.

Nii lõppesid seiklused haaremist, mis võinuksid saada mulle saatuslikkudeks. Kuid seni oli õnn olnud minuga.

Hädaohud ei olnud veel möödud. Neid võis lugeda möödunuteks vaid siis, kui olin jõudnud suurematesse tsiviliseeritud keskustesse. Et see mul õnnestus, võib järeldada juba sellest, et jälle olen tagasi kodumaal.

Kõikidest järgnevatest seiklustest aga teinekord.

Oma liiget

dipl. ins. **Ferdinand Adoff'i**

mälestab leinas
Välis-Eesti Uhing.

AUTOMATIK SOOMIES.

Külaskäik põlisele Soome eestlasele G. Henrichsenile.

Aug. Pähkal.

„Anteeksi, missä on Palomentie 18?“ küsin puudulikus soome keeles politseinikult, kui olin peatanud oma auto üsna korralvuri lähedal keset Tampere linna käidavamat tänavat.

„Tahan härra Georg Henrichseni külastada,“ lausun edasi juba eesti keeles sõbralikule politseinikule, kes juba oma valge kindaga käe oli tõstnud, et minule soovivat suunda Palomentti'sse näidata. See viimane on öeldud rohkem endale, teades, et vaevalt seda mõista võib soomlane, veel vähem teada võib mõne üksiku isiku elukohta 60.000 elanikuga tööstuslinnas.

Kuid eksin, politseinik tunneb eestlast härra Henrichseni, tema elukohta ja teenistusesolekut Rafael Haarla paberivabriku kontoris, kahtleb aga, kas teda praegu kodunt võib leida.

Otsin siiski saadud juhtnööride järele kaasmaalase maja, missugune, erandina kõikidest teistest sama tänavajadest, otsekuu upub rohelis-tesse väänkasvudesse ja on selles mõttes omapärane. Jäädvustan selle fotoplaadile.

Kahjuks ei olegi otsitav kodus, nagu oli õieti arvanud politseinik, ja mul tuleb sõita tagasi läbi linna Rafael Haarla vabriku kontoris, kust lõpuks härra Henrichseni eest leian.

Kuigi Soome ja ühtlasi seega ka Tampere pole Eestist kaugel, liigub kodumaalasi siin siiski harvemini kui mõnes Lääne- või Lõuna-Euroopa linnas ja seepärast on minu ilmumine koos abikaasaga härra Henrichseni poole küllaltki suur haruldus.

Olles juba vestelnud uudistest ja ühte-teist kodumaast, kavatsen juba alustada minekut, et jõuda veel õh-

tuks Lapua kirikukülasse, nagu seda nägi ette meie reisukava, kuid härra Henrichsen teeb ettepaneku külastada tema äsjaostetud suviresidentsi Totti järve kaldal, 25 kilomeetrit Tamperest.

Oli raske jätta seda lahket kutset vastu võtmata, seda enam, et Tamperest edasi põhja poole ma ei teadnud olevat ühtki eestlast, kelle külastamist oleks olnud ette näha.

Elavas keskustelus jõudsimegi pärast veerandtunnilist sõitu läbi Tampere-eelsete alevite Totti järvele, kus härra Henrichseni abikaasa, rahvuselt soomlane, meie saabumise üle kõigiti näis rõõmustavat.

See Pühajärve valda kuuluv kaunis järvekallas härra Henrichseni suvemajaga oli looduslikult nii ilus ja sealjuures nii põhjamaine, et meel- sasti oleks sinna elama jäänud. Selles suvilas veedetud ööd ja päeva võib pidada pigemini unenäoks, sest nii- palju looduse omapärasust ja põhjamaist ilu ning maitsekust kätetöös võis leida selles väikeses majakeses järve kaldal.

Maja oma rõõmsate värvidega, punase katusega lumivalgete kaskede vahel järvelt vaadatuna meenutab pigemini nukumaja, eriti õhtusel kuuvalgusel, kui härra Henrichseni isiklikul mootorpaadil seda võlu nautima sõidame.

Selgub, et õnn härra Henrichseni taoliselt veeta vaba aega looduslikult ilusal Totti järve kaldal, saab osaks paljudelegi. Kogu järve kallas on täidetud kaunitest suvilatest.

Asetsedes kaskede ning mändade vahel, üsna järve servale ehitatud vihtlemissaunaga ja veidi kaugemal asuva elumajaga, meenutavad need rohelisse uppuvad elamute-grupid

kaugelt järvelt vaadatuna mingit linditaolist ornamenti.

Kuigi Tampere on ilus ja puhas linn, meelitavad kaunid järvekaldad jõukamat kihti siia endale suvi- ning nädalalõpumaju ehitama. Alalist ühendust pidav omnibus teeb Tamperele pääsemise kergeks ka neile, kellel endal mootorsõiduk puudub.

Erilist huvi äratavad suvilate juurde chitatud vihtlemissaunad, kuigi ka siin järvepõhi suplemiseks kõige paremaid võimalusi pakub. Soome saunad omavad aga rahvusvahelist kuulust ja neile osaks langevat tähelepanu on nad ka õigusega ära teeninud.

Konstruksioonilt praktilised, omavad need miniatüürsaunad kerist, lava, sooja ja külma vee kraane, pesupesemise- ning triikimise-seadeldisi ja on seejuures nii puhtad ja mugavad, olles kaunistatud vaipadega, et nendes vihtlemine osutub tõeliseks naudinguks, mida oskavad hinnata nende saunade omanikud.

Proua Henrichsen on osanud meisterlikult hoolitseda kodu mugavuse ning puhtuse eest. Vaibad, käsitööd ja lilled on siin samuti kui igas teiseski Soome kodus esimeseks nõudeks. Kogu tubade sisustuses pole märgata väiksematki ebakooskõla. Iga pisiasi sobib teisega, mis kogu sisustusele annab rahuliku ning tervikulise ilme.

Kuigi juba möödaski oli südasuvi ja saabumas sügis, näisid ööd siin ometigi meie omadega võrreldes haruldaselt valged. Nagu vaevast märgatav hämarus laskus aeglaselt vaikselt Totti järvele, poetades end kas kede vahelt ka majakesele, mille järve poole avatud aknast vaatlen kaua kiviseid kaljuseinu, vaevast virvendavat järve ja sellele langevat kuualgust.

Avaldades üllalahkele pereprouale südamlikumata tänu ja soovides peatset jälleenagemist Eestis, asume ärasõidule.

Härra Henrichsen elab Soomes juba 35 aastat, kuid pole sidemeid ko-

dumaaga lasknud katkeda. Koos abikaasaga on ta mitmed suved veetnud Pärnus ja lubab edaspidigi tulla Eestisse suvitama.

Lahkudes Eestist 1903. aastal asus Henrichsen tööle Raf. Haarla paberivabriku kontorisse, mis sel ajal oli veel väike, kuid nüüd on paisunud suureks ning võimsaks kontserniks, mille tegevus on tuntud Eestiski.

Eestlasele omase visadusega on ta pika teenistusaja kestel saanud asendamatuks tööjõuks ning asjalikkuse ja kohusetruudusega võitnud kogu suure käitise ametnikkonna lugupidamise. Peadirektori lähema usaldusmehena ja abilisena on tal äriasjade korraldamiseks sagedasi sõite Kesk-Euroopasse, mis annab tunnistust Henrichseni väärikast positsioonist.

Tampere läheduses elutseb veel teine eestlane, härra Josua, kes ühes suures tselluloosikäitises on jõudnud juhtivale kohale. Kahjuks polnud mul võimalik härra Josuat külastada.

Edasi põhja poole minnes läbistame mitmeid linnu ja kirikukülasid, kus aga pole leida ainsatki eestlast. Küll usutlen mitmes linnas, nagu Kokkulas, Oulus jt., politseiasutust ja aadressbürood, kuid kõikjal kuulen vastust „Ei“. See-eest tundus aga kogu pikal reisul Helsingist Põhja-Jäämere ääre, pikuti läbi Soome, kui liiguks kodumaal. Pole ühtegi teist maad, kus matkamine oleks nii eestipärane: loodus, rahvastik, keel ja kombatid nii sarnased meie omiga, kui see on Soomes. Juba suur keelesugulus teeb reisimise siin kergeks.

Mis puutub vaatamisväärsustesse, siis on liialdamata huvitavam ning ka mitmeti nauditavam matkata põhjas, imetleda Soome kõrgeid graniitkaljusid, tohutuid metsi ja seal vabalt elutsevaid põhjapõtru Lapimaal.

Kes pole isiklikult läbi elanud põhjamaa suve muutumatut valgust, pole nautinud Soome loojenematut päikest, kus nädalaiks ja kuudeks unustab une, see ei tunne looduse salapärasusi ega valguse mõõtmataid jõude.

Eestlaste koosviibimine O. Koosti farmis St. Catharines'is 25. sept. s. a. Vasakult teine esireas A. Waldman filmiaparaadiga. Tagareas viies paremalt kontrabassi- kunstnik L. Juht.

Ringvaateid välismailt.

Kanada eestlaste pidupäevad.

Suurejooneline Eesti propaganda muusika ja kõnedega.

Juba kauemat aega on New Yorgi ja Bostoni eesti seltskondlikes ringides arutusel olnud Toronto, Hamiltoni ja St. Catharines'i eestlaste ühine kutse nende küllastamiseks. Kõikide raskuste peale vaatamata, mis on seotud sellise külaskäiguga, teostus see siiski ning õnnestus igas mõttes kaugelt paremini, kui seda iganes võis loota. Et seda üldse oli võimalik läbi viia, tuleb täiesti sealsete agarate tegelaste teeneks pidada, ning arvesse võttes, et sealsel eestlaskonnal puudub seni igasugune seltskondlik organisatsioon, on selle teene tähtsus seda enam silmapaistev.

Kogu külaskäigu mõte seisis muidugi selles, et Ameerika eestlasi teineteisele lähemale tuua ja nende vahel sidet luua. Kuid meie kaasmaalased Kanadas oskasid seda juhust ka osavalt kasutada Eesti üldiseks tutvustamiseks kanadalastele, kuna seal meie kodumaad ikkagi vähe tuntakse. Meie kuulus kontrabassi-kunstnik Ludvig Juht Bostonist, Ernst Jaakson New Yorgi Eesti peakonsulaadist ja August Vald-

man „Meie Tee“ juurest aitasid selleks ka omajagu kaasa.

Esimene sarnane Eesti tutvustamise õhtu oli korraldatud 23. septembril Hamiltoni kuulsas sanatooriumis, kus oli koos ligi 100 isikut, peamiselt arstid ja õed. Hra Jaakson kõneles lühidalt Eesti arenemisest iseseisvuse aja jooksul, riigi tähtsamatest majanduselu avaldustest ning eesti rahvuskultuurist, rõhutades eriti meie rahvalaulude ja muusika varade rikkalikkust. Kõnele järgnesid ettekanDED hra Juhi poolt kontrabassil. Hra Juht kandis ette eesti viise temale omase virtuoslikkusega ning kuulajaskond oli neist vaimustatud. Kuna see õhtu kandis hariliku seltskondliku koosviibimise ilmet, siis ei olnud selleks ka ette valmistatud mingit kindlat eeskava. Õhtu lõppes peale omavahelist jutuajamist tassi kohvi juures.

Järgmisel päeval oli New Yorgi ja Bostoni külalistele korraldatud lõunasöök hra ja pr. Anderson'ide majas Hamiltonis, kes küll rahvuse poolest on venelased, kuid on kord Eestis elanud ning tunnevad suurt huvi eestlaste vastu. Lõunasöögil tuli aga juba varakult lahkuda, et sõita Torontosse, kus samal õhtul oli ette nähtud eestlaste omavaheline koosviibimine.

Eesti rahvusvärvidega dekoreeritud saal ühe kohaliku kiriku alumisel korral, kus lauad olid maitsekalt kaetud rohkete eestipäraste toitudega, jättis sisseastujale kõigiti koduse mulje. Toronto eesti perenaised olid suurt vaeva näinud selle õhtu korraldustöödega ja neile kõigile tuleb avaldada kiitust ja tänu selle eest. Külaliste hulgas olid kohalik Soome konsul mr. Graham abikaasaga, Soome asekonsul mr. Stadius abikaasaga ja mõned ajalehtede kaastöölised. Eestlaste hulgas oli külalisi ka teistest linnadest, näiteks Detroitist dr. Mihkel Sherman abikaasaga, pr. M. Bush, prl. E. Ehrlich, pr. J. Viiks, hra G. Viiks, prl. S. Viiks ja Clevelandist insener V. Norden. Üldse oli koos ligemale 60 eestlast peamiselt Torontost ja Hamiltonist.

Niipea, kui einega oldi lõpule jõutud, tervitas pr. H. Putnik kõiki külalisi Torontost eestlaste nimel ning esitas ühtlasi õhtu peakõneleja, hra E. Jaaksoni. Viimane andis kõige pealt edasi New Yorgi Haridusseltsi südamlikke tervitusi ja õnnesoove Kanada eestlastele ning kõneles siis sellest vägevast jõust, mis on hoidnud koos eestlasi sadade aastate jooksul ja mis on toonud neid kokku ka sellele koosviibimisele. Edasi puudutas ta veel meie kodumaa praegust majanduslikku olukorda, s. o. põllumajanduse, tööstuse ja kaubanduse arengut viimase 10—15 aasta jooksul. Kõne lõppedes kõlas ühiselt hoogne laul „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Seejärel asus lavale meie kunstnik Ludwig Juht, kes mängis peamiselt armsaid, vanu eesti rahvaviise. Ta ettekanded olid nii liigutavad, et mõnelgi tekkisid pisarad silmi. „Ema süda“ oli üks neist, mis tõi tagasi kallid lapsepõlve mälestused vanalt kodumaalt. Üks Ameerika eestlane, kes on kodumaalt juba ligi 30 aastat ära olnud, ei suutnud enda üle enam valitseda ja pidi saalist lahkuma, olles nii liigutatud. Järgnes veel mitu lõbusamat tükki, kuid rahvas ei tahtnud kuidagi rahustuda ja nõudis ikka enam ja enam lisapalasisid, oli see ju harukordne juhus kuulda meie lugupcetud kunstnikku.

Samal õhtul tehti ka ühine ülesvõtte kohaliku eesti fotomehe Paul Ilvese poolt.

Järgnes Ameerika eestlaste filmi etendus, mis oli seks puhuks lahkelt laenatud konsul Kuusik'u poolt New Yorgis. Film huvitas kõiki, kuna see oli ju esimene piltlik ülevaade New Yorgi ja ümbruskonna eestlaste elust.

Lõpuks võttis veel sõna dr. Sherman, kes toonitas rahvustunde arendamise vajadust ning soovitas kohalikele kaasmaalastele seltsi asutada.

Oli juba hilisöö, kui koosviibijad hakkasid vähehaaval saalist lahkuma. Uksel tä-

hendas veel üks vanempoolne Kanada eestlane: „Ei ole ma veel siin maal nii ilusat ja rohkearvulist eestlaste koosviibimist näinud“.

Toronto kaaluvama mõjuga ajaleht „Evening Telegram“ avaldas kogu sündmuse kohta pika kirjelduse, lisades juurde ka hra Juhi pildi.

Järgmisel päeval, s. o. pühapäeval, 25. septembril oli ette nähtud ühine väljasõit St. Catharines'i, kus võrdlemisi lähestikku asuvad mitukümmend eesti perekonda. Peagu kõigil on olemas puu- ja aiavilja farmid kauni Ontario järve läheduses. Mõnes kohas asuvad eesti farmid niivõrd lähestikku teineteisele, et külalastajale tundub, nagu viibiks ta siin kodumaa pinnal.

Oskar Koost'i looduslikult ilusasse farmi kogunes peagi suurem arv kohalikke kui ka Toronto ja Hamiltoni eestlasi. Ühendriikidest oli tulnud kaasmaalasi ka Detroitist, Buffalost ja Clevelandist. Väljas puude varjus oli kaetud laud rikkalikude toitudega, ning kes iganes tundis vajadust keha kinnituseks, aitas end ise. Ei puudunud ka õllevaat. Nii tundus see omavaheline koosviibimine väga kodusena — vanad eesti kombad ja puhas eesti vaim valitsesid kõikjal.

Peagi oli hra Juht oma imposantse pilliga väljas ja mängis armsat vana viisi „Ema süda“, kuna hra Jaakson jäädvustas seda momenti filmile. Samuti filmiti siis kõik koosviibijad. Kuna väljas pidi hra Juht saatjata mängima, siis siirduti peatselt majja, kus haruldane kontsert jätkus klaveri saatel.

Siinkohal peab veel märkima, et enne mängu algust ütles lahke perenaine, pr. Ida Koost, südamlikke tervitusi kõigile külalistele, millele vastas tänuavaldusega külaliste nimel hra Jaakson. Lühidalt võttis sõna ka dr. Sherman, kes oli näiliselt väga liigutatud sellest armsast ja haruldasest koosviibimisest.

Enne päikese loojaminekut mindi veel külastama teisi eesti farme naabruses. Kõikjal võeti külalisi eestipärase lahkusega vastu ning näidati neile oma majapidamist. Rammus muld ja võrdlemisi soodne kliima annavad siin põllumehele kaunis head saaki. Kasvatatakse kõiksugust puu- ja juurvilja, isegi viinamarju ja arbuuse.

Pimeda tulekuga sõideti tagasi Koosti farmi, kus demonstreeriti kaostatoodud filmi New Yorgi ja ümbruskonna eestlastest. Seejärel sai veel muusikat tehtud ja lõõtsapilli saatel tantsu lõõdud, kuni aeg sundis Torontost tulnud külalisi lahkuma.

Järgmised kolm päeva saadeti Torontost mööda mitmete eesti kodude külastamisega, kuigi kõiki kutseid ei olnud kahjuks aja puudusel võimalik vastu võtta. Tehti ka fil-

mi, kus aeg ja valgus seda vähegi lubasid. Eriti tuleb avaldada tänu lahke vastuvõtu eest hra ja pr. Zirk'ile, hra ja pr. Tiitus'ele ja pr. H. Riedel'ile.

Ei või mainimata jätta seda ootamata külalislahkust ja vastutulelikkust, mille osaliseks said hrad Juht, Jaakson ja Valdman Torontos hra ja pr. Putnik'u majas, kus nad viibisid kogu külaskäigu aja jooksul.

Kesknädalal, 28. septembril, oli Torontos korraldatud Soome-Eesti ühine kontsert-õhtu, mille ettevalmistustöödega oli palju vaeva näinud pr. H. Putnik, keda võib üldse nimetada kõige agaramaks Toronto eesti naistegelaseks. Kontsert toimus Margaret Eaton Hall'is, mille lava oli seks puhuks dekoreeritud Soome, Briti ja Eesti lippudega. Osavõtjaid oli 400 ümber. Esimene osa eeskavast kuulus täielikult soomlastele, algades lühikese sissejuhatusega kohaliku Soome aukonsuli A. K. Graham'i poolt. Esinesid soome sega- ja meeskoor, kaks soololauljat ja üks viiulisolist. Peale lühikest vaheaega algas eesti osa eeskavast. Pikema ingliskeelse kõnega Eesti üle esines hra E. Jaakson, kirjeldades Eesti poliitilist ja majanduslikku arengut iseseisvuse aja kestel ning rõhutades eriti Eesti püüet, arendada sõbralikke vahekordi kõigi naaberriikidega. Hra Jaakson lõpetas oma kõne lootuse avaldusega, et eestlaste ja soomlaste lähenemise ja koostöö püüded areneksid ja laieneksid igal pool, mis oleks mõlema rahvuse üldiseks kasuks.

Seejärele astus lavale meie kunstnik Ludvig Juht, kelle mängu olid kuulma tulnud terve rida asjatundjaid ja muusikaarvustajaid, sest teadupärast oli see esimene kord ajaloos, mil Torontos esineti kontrabassi soologa. Hra Juht mängis esiteks H. Eccles'i sonaati, millele järgnesid Couperini, Lully, Koussevitzy, Grieg'i, Padva ja hra Juhi enda kompositsioonid. Rahva väimustus oli nii suur, et kunstnik pidi mängima veel mitu lisapala. Õhtu lõppes nagu tavaliselt Briti hünni laulmisega. Kontserdilt sõideti Soome konsuli mugavasse kodusse, kus oli korraldatud vastuvõtt kutsitud külalistele.

Kontserdi kohta töid kohalikud lehed üldiselt kiitvaid arvustusi.

Järgmisel päeval, s. o. 29. septembril, jätsid hrad Juht, Jaakson ja Valdman Toronto jumalaga ja sõitsid tagasi Hamiltoni, peatudes teel eestlase, pr. Natalie Kirelli' nägus kodus.

Kuna hra Juht viibis Hamiltonis tuntud organisatsiooni Council of Friendship'i külalisena, siis oli nende poolt temale reserveeritud tuba parimas kohalikus võõrastemajas. Hrad Jaakson ja Valdman võeti lahkelt vastu hra ja pr. Poellhuber'i majas, kus nad end tundsid nagu oma kodus.

Eriti tegevusrikkaks päevaks kujunes 30. september, mil juba kell 11 hommikul oli ette nähtud poole tunnine eeskava eelpool mainitud „Mountain Sanatorium'is“, kus töötab halastaja-õena tuntuim sealne eesti naistegelane prl. Linda Truu, kelle õlgadel lasus ka suur osa külaskäigu ettevalmistustöödest. Sanatooriumis on ravimisel umbes 1000 kopsuhaiget. Igal haigel on voodi kohal raadio kõrvaklapid, mis on ühendatud sanatooriumi keskjaamaga. Selles jaamas toimuski hra Juhi kontsert, millele andis lühikese seletuse hra Jaakson. Haigemaja juhatus avaldas erilist headmeelt selle üle, et neid on tulnud austama nii harukordse eeskavaga. Kontserdiile järgnes haiglate külastamine ja nende pildistamine. Sanatoorium asub looduslikult kaunis kohas — mäe otsas, kust avaneb suurepärase vaade üle kogu Hamiltoni linna. Peaarsti dr. Holbrook'i poolt oli korraldatud lunch kõigile külalistele, kellede hulka kuulusid ka Hamiltoni tervishoiu valitsuse juhtivad tegeled.

Sama päeva peale lõunat külastasid hrad Jaakson ja Valdman koos pr. Poellhuber'iga hiljuti Eestist tulnud Karl Tuimaa farmi, mis asub umbes 16 miili Hamiltonist eemal. Värske eesti asunik elab siin oma naise ja tütreaga, ja neil näib olevat küllalt huvi ja tahet raske põllutöö tegemiseks, mis on seda enam tähelepanuväärne, et hra Tuimaa on Eestis tegutsenud viiulimängijana, olles lõpetanud isegi Tallinna konservatooriumi ja mänginud kaasa Estonia sümfooniaorkestris. Farmi kohta võiks veel niipalju öelda, et see on kolme aakri suurune ja selle ostuhind oli \$ 1000.— koos elumaja ja kuuriga. Isand Tuimaa kavatab hakata kasvatama peamiselt aja- ja juurvilja. Üks lehm ja umbes 40 kana annavad praegu juba väikest sissetulekut.

Hamiltoni Council of Friendship'i lahkelt vahetalitusel oli 30. septembri õhtul võimaldatud poole tunnine eesti eeskava kohaliku parima raadiosaatejaama CHML kaudu. Eeskava algas kell 9 umbes kaheksaminutilise kõnega Eesti üle hra E. Jaakson'i poolt, millele järgnesid hra Juhi ettekanded kontrabassil. Kogu eeskava õnnestus niivõrd hästi, et pärast oli kuulda selle kohta palju kiitvaid väljendusi. Eesti üldtutvustamise mõttes oli see kindlasti üks väljapaistev sündmus, kuna Kanada avalikus elus on Eesti üle harva midagi kuulda olnud.

Pärast raadio ettekannet oli tähendatud sõprusühingu esinaise mrs. Ross'i kodus korraldatud vastuvõtt, millest võtsid osa paljud silmapaistvamad seltskonnategeled, tähtsamad muusikamehed ja rida Hamiltoni eestlasi.

Ei või märkimata jätta seda südamlikku lahkust, millega eestlasi, eriti aga Ühend-

riikidest tulnud külalisi, igal pool Hamiltoni seltskonnas vastu võeti. Nii näiteks oli ka järgmisel päeval jõuka kanadalase mrs. H. B. Evel'i poolt korraldatud eine Hamilton Golf & Country Club'is üheks tunnuseks, et eesti kunstnikest ja tegelastest osatakse tõsist lugu pidada.

Ludvig Juht andis oma viimase kontserdi Kanadas laupäeval, 1. oktoobril Hamiltoni konservatooriumi saalis. Teda kuulama oli tulnud ligi 400 kanadalast, nende hulgas rohkesti kõrgema seltskonna esindajaid. Ei puudunud seal ka kogukas arv ümbruskonnast ja isegi Toronto eestlasi. Programm koosnes kahest osast. Esiteks mängis hra Juht Haendeli sonaati ja teiseks Koussevitsky Concerto. Peale vaheaja järgnesid Gluck'i, Lully, Padva, Rimski-Korssakov'i, Oja ja hra Juh'i enda kompositsioonid. Saatjaks hra Juh'ile oli tuntud kohalik muusikategelane dr. Graham Godfrey. Kõik ettekanded võeti vastu suurte kiiduavaldustega, ning lõpuks tuli hra Juh'il veel mitu lisapala mängida.

Peale kontserti oli Council of Friendship'i poolt korraldatud omavaheline koosviibimine sama konservatooriumi kõrvalruumides. Seal tutvustati meie kunstnikku ja teisi eesti tegelasi kõigile külalistele, mis oli täiendavaks tunnuseks kanadalaste viisakusest ja sõbralikkusest eestlaste vastu.

Seega olid ka lõppenud kõik kavatsatud esinemised Kanadas ja tuli hakata valmistuma tagasisõidule. Pühapäeva hommikul kell 9 lahkus hra Juht Buffalo poole väljuba rongiga. Teda saatma olid tulnud arvukas pere eestlasi ja ka Council of Friendship'i esinaine mrs. Ross.

Hra Jaakson ja hra Valdman, kes olid tulnud New Yorgist autoga, lahkusid ka varsti peale seda, peatudes veel korraks hra ja pr. Kuuse majas, kuhu oli kogunenud teisigi eestlasi. Tehti veel viimaseid ülevõtteid ja siis sooviti kõigile head jäljenägemist.

Ameerika eestlaste ajaloos on õige vähe neid momente, mis laseksid end võrrelda kirjeldatud 10-ne päeva sündmustega Kanadas. Mis selle juures kõige rohkem allakriipsutamist väärib, on see rõõmustav fakt, et eestlaste rahvuslik vaim ja ühistunne näitab igal pool Ameerikas jõudsat kasvu ja arenemist. Vähe on järele jäänud neid Ameerika eestlasi, kes oma rahvust salgaksid, nagu see sageli juhtus meie kodumaa iseisvuse algpäevil. Eestlane võib nüüd iga välismaalase kõrval uhke olla oma rahvuse üle, sest Eesti riik ja rahvas on end kõigi kultuurriikide ja rahvaste väärsena näidanud.

Ontario eestlaste kohta võib veel öelda, et nende seas on rohkesti virke ja agaraid tegelasi, kes oma ülesastumisega võivad ol-

la heaks eeskujuks teistele kaasmaalastele. Kõigile neile Toronto, Hamiltoni ja St. Catharines'i eestlastele, kes olid asja algatajad ja innukalt kaasa aitasid ühiste eestlaste pidupäevade korraldamises, tuleb avaldada otsekohest tänu nende töö ja vaeva eest.

Need ilusad pidupäevad Ontario eestlaste keskel jäävad kauaks püsima mälestustesse.

Eesti laul Brasiilia raadios.

Jüri Viinamäe juubelikontsert Brasiilia haridusministeeriumi raadiosaatejaamas.

Jüri Viinamägi, kes Brasiilias nii oma lauluga kui ka muu tegevusega agarasti Eestit on tutvustanud, märkis oma 10-aastast tegevust Eesti tutvustamises esinemisega Rio de Janeiros Brasiilia haridusministeeriumi raadiosaatejaamas. See saatejaam Cruzada Nacional de Educação, Ministerio de Educação T. R. t. 2, erineb kõikidest muudest Brasiilia saatejaamadest. Kõigepealt pole see raadiojaam äriiline ettevõtte, vaid nii öelda Brasiilia haridusministeeriumi „häälekandja“. Selle kaudu kõneleb haridusministeerium lastega ja lastevanematega ning teatab rahvale oma uusi kavatsusi. Muusikaosakond on väga nõudlik ja sinna pääsemine on seotud suurte raskustega. Ka eesti lauljal Jüri Viinamäel tuli enne eksam sooritada. Kunstiosakond oli Jüri Viinamäe võimetega rahul ning noteeris tema jaoks terve tunni. Paluti esineda terve kontserdiga. Eesti laulude kontsert koosnes 12 eesti laulust.

24. sept. täpselt kell 7 õhtul algas gongilöögiga raadiosaatejaamas „Hora especial da musica Esthoniana“. Kogu Brasiiliale tutvustati Jüri Viinamäge kui eesti baritonilauljat, kes esineb eesti lauludega ja eesti keeles. Selline reklaam eesti lauljale ja eesti laulule kõlas iga laulu eel kui ka pärast seda.

Esimese lauluna kostis Säbelmanni „Palve“, siis järgnesid: „Isamaa ilu hoieldes“, „Üksinda“, „Tule koju“, „Üürike elu“, „Üks pisar voolab“, „Sügise“, „Kui Kungla rahvas“, „Laulge, poisid“, „Maarahva, talupoega vaba maa“, „Kui mina hakkam laulemaie“ ja lõppeks „Kui mina alles noor veel olin“.

Nagu Jüri Viinamägi meile kirjutab, oli selle „Eesti laulude tunni“ saatust mitu korda kaalul, sest Brasiilia haridusministeeriumi kunstiosakonna liikmed ei olnud sugugi päri eesti heliloojate nimedega. Kõigepealt taheti kavast jätta välja Säbelmanni kui „ristitud saksa juuti“, ja Lüdig ning Hermann pidid välja langema kui — sakslased! „Eesti muusika jaoks oleme meie teid angažeerinud, mitte aga saksa-juudilise programmi jaoks,“ üteldi Jüri Viinamäele. „Pidin palju seletama,“ kirjutab Viinamägi,

Rio de Janeiro eestlaste segakoor.

Asudes Rlosse, asutas J. Viinamägi seal kohe ka laulukoori. Pildil keskel istub J. Viinamägi.

„enne kui brasiillased aru said, et vanal ajal sunniviisil anti eestlastele saksa- ja juudi-päraseid nimesid.“ Pärast seda seletust jäid laulud kavva.

Viimasel lauluproovil ähvardas aga Jüri Viinamägi loobumisega. Kuidagi ei tahetud kavasse jätta Enn Võrgu „Maarahva, talupoega vaba maa’d“, ja „Su Põhjamaa päikese kullast“. Need laulud olid Brasiiliale liig patriootilised ja isegi revolutsioonilauludega sarnanevad. Kärpimise alla pidi langema ka „Isamaa ilu hoieldes“. Selle peale ähvardas Jüri Viinamägi loobumisega. See mõjus.

Rio de Janeiro „Uus Kodu“ juhatus püüdis võimalikult kõigile sellest „Eesti laulude tunnist“ teatada, saates selleks eraldi trükitud teadaandeid postiteel laiali. Eestlased, kellel puudus raadio, külastasid teisi, kellel raadio oli. Kuulajate arv erakorralisest ulatus mõnes kohas kuni 12 eestlaseeni.

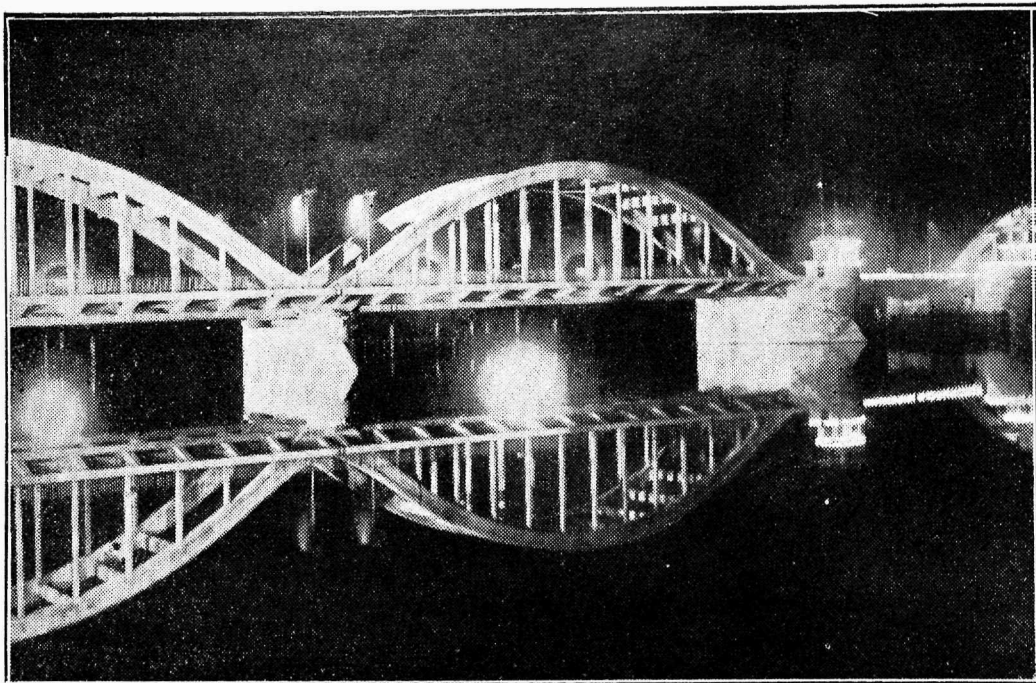
Välis-Eesti Ühingu usaldusesindaja Rio de Janeiro Jüri Sander kuulas koos teiste eestlastega Jüri Viinamäe „Eesti laulude tundi“ lokaali „Viini köök“ avaras saalis. Peale eestlaste ei olnud seal seekord kedagi. Pärast esinemist ilmus sinna ka Jüri Viinamägi. Jüri Sander tänas laulukunstnikku Välis-Eesti Ühingu nimel ja soovis talle raugematut jõudu teenida ka edaspidi meie kodumaad.

Poksija Klausneri võidud Brasiilias.

Kaks võistlust ja kaks võitu.— Klausner pretendeerib Lõuna-Ameerika raskekaalupoksija meistritiitlile. — Publik peksis läbi vahekohtuniku.

21. augustil lõi Ervin Klausner oma vastase teisel minutil nokauti. Tema vastaseks oli Euroopas kui ka Ameerikas tuntud poksija Bergamos. See Bergamos lõi alles hiljuti Itaalia meistrit Roberto-Roberto't, kuid varises kokku eestlase löökide all.

17. sept. oli Ervin Klausneril revanšvõistlus Angelo Sotilloga, kes esimesel kohtamisel suurest kohkumisest ei pakkunud võistlust, vaid jooksuga ja muude võtetega püüdis hoida oma nahka. Revanšvõistlus mõõdu väljamüüdu staadionil. Kahekordse maksalöögiga lõi Ervin Klausner oma vastase viiendal roundil reast välja. Kuid vahekohtunik, rahvuse poolest kuubalane, diskvalifitseeris Ervin Klausneri. Selle peale tormas rahvas oma istmetelt ringi ja hakkas protesteerima. Vahejuhtum lõppes vahekohtuniku peksasaamisega. Suure vaevaga suutis politsei vahekohtuniku „rahva kohtust“ päästa. Klausneri vastase järele tuli Punase-Risti auto...

Uus ja suurim Eesti sild Pärnus.
Neil päevil Pärnus avatud uus sild Ilutuledes. Uus sild asendab 135-aasta vanust naahksilda.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus tähtsamaks sündmuseks kodumaal oktoobris oli parlamendi töö algus pärast suvevaheaega. Riigikogu esimene koosolek toimus 11. oktoobril, ja samal päeval asusid tööle ka riigivolikogu mitmesugused komisjonid. Neis vaadati läbi ja 2 nädala jooksul võeti riigikogu mõlema koja poolt kinnitatult vastu suvevaheajal presidendi dekreediga antud 21 seadust.

Riigivolikogu koosolekul 18. oktoobril välisminister K. Selter esines seletusega, milles iseloomustas maailma poliitilist olukorda ja Eesti seisundit selles olukorras. Minister kinnitas, et erapooletus on Eesti sügavaks veendeks, ja kuna rahvaste vaheline kollektiivne julgeoleku süsteem on nüüdanud suurt nõrkust, Eesti pöördub tagasi poliitilisele joonele, mida ta jälgis varem, — Eesti maa on iseseisev ruum, mis on igavesti määratud teenima Eesti rahvast. Riigivolikogu aktsepteeris välisministri seisukohad üksmeelselt.

Teiseks tähtsamaks koosolekuks riigivolikogus oli 10. sept. Vabariigi presidendi

poolt üheks aastaks pikendatud kaitseseisukorra kehtivuse otsuse kinnitamine 2. novembril. Koosolekul, mis kestis vaheaegadega kogu päeva, võeti elavalt sõna kaitseseisukorra pikendamise poolt ja vastu. Pärast siseministri R. Veermaa vastust arvestajale ja ka peaminister K. Eenpalu sõnavõttu riigikogu 101 kohalviibijast liikmest hääletas Vabariigi presidendi otsuse kinnitamatajätmise poolt ainult 19 liiget.

Seadusandlik töö Riigikogu mõlemas kojas läheb nüüd täie koormatusega. Arutusel on rida tähtsaid seadusi, nagu tööstusliku kutseoskuse seadus, põllutööliste seadus, töölaagrite seadus, ehitusseadus, üleriikliku Vabadussõja monumendi seadus jne.

*

22. oktoobril toimus pidulikult Tallinas Eesti Teaduste-Akadeemia avamine, millest võtsid osa Vabariigi president K. Päts, ülemjuhataja kindral J. Laidoner, ministrid, ülikoolide professorid ja muud avaliku elu ja teadusemaailma esindajad.

Eesti Teaduste-Akadeemia tööülesanne

tes asutakse läbi töötama ja avaldama Eesti kultuurajaloo, asustuskäigu, rahvas-tiku ja muinasvarade kohta käivat mater-jali, uuritakse rahva sündimust ja sure- must, looduslikke tervishooldusi jne.

Oktoobri lõpuks, millal viljakoristus- tööd maal juba lõpule olid jõudmas, näi- tasiid üle riigi põllumajanduskorrespon- dentidelt kokkutulnud andmed veelgi suuremat paranemist põllu- saagis. Rukksisaak jääb siiski pisut vä- hemaks eelmise aasta rikkalikust saagist, nisusaak on mulluse tasemel, kuid suvi- viljad on saak parem, ja kaeral isegi 22 prots. suurem l. a. saagist.

15. ja 16. oktoobril mälestati pidulikult Tallinna „Estonia“ teatrimaja valmisaamise 25 aasta juubelit. Pidulikult etendusel tuli ettekandele Ed. Vilde „Pisuhänd“, ja aktusel, millest võt- sid osa ka president K. Püts ja Vaba- riigi valitsuse liikmed, rohkearvuliste kõ- nelejade ja tervitajate poolt kinnitati, et „Estonia“ teatrimaja on ehitatud Eesti rahvale ning peab jääma koduks Eesti teatrile ning muusikale igavesti.

Tänavu suve kestel, 27. aprillist kuni 8. septembrini on Eestist käinud välismaal 103 ekskursiooni, kokku 477 huvireisijaga. Neist 1101 in-imest käis Rootsis, 2278 Soomes, 628 Lätis, 188 Leedus, 200 Saksas, 80 Taanis, 20 Norras jne. Siia pole loetletud need isikud, kes välismaal on käinud üksi- kult, tavaliste reisijatena, ja andmed nende kohta selguvad lähemal ajal.

Vabariigi valitsuse koosolekul 3. nov. oli arutusel tulumaksu seaduse muutmise eelno, milles tähtsamaks uuenduseks on uued soodustused lasterikas- tele perekondadele ja vastavalt vähem soodustusi vallalistele isikutele ja lasteta perekondadele maksustamisel. Suurendatakse perekonnaliikmete arvel tulumaksust tehtavate mahaarvamiste määrasid ja vallalistel kõrgendatakse maksusummat senise 10% võrra siis, kui ülal pidada on ainult üks perekonnaliige. Et aga tulumaksu seadus tegelikult haar- vata ainult üht osa kodanikest, siis on ar- vata, et rahvaarvu suurendamisest tingi- tud ühiskondlikud kohustused leiavad Va- bariigi valitsuse algatusel peatse väljen- duse ka teistes maksuseadustes.

Korterikriis Eesti pealinnas Tallinnas on „krooniliselt“ ja järje- kindlalt süvenemas. Seepärast viimasel ajal on jälle liikvel mõtteid ja nõupida- misi asjaomastes ringides selleks, et elustada ehitustegevust ja eriti väikekor- teritega elamute püstitamist.

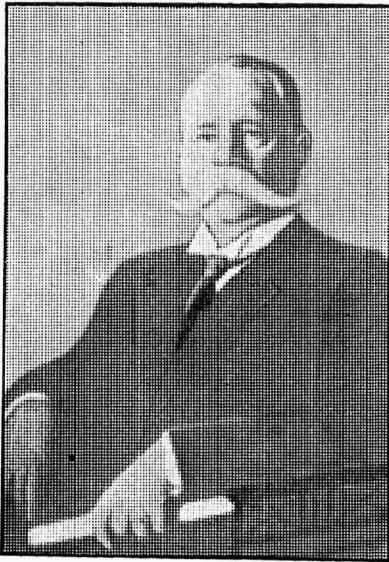
Viimasest Tallinna linna statistilisest aastaraamatust muuseas nähtub, et vii- mase 4 aastaga on nende üürid tõusnud 48 protsenti, tabades seega kuni 75% kogu Tallinna elanikkonnast. Kahetoalistel kor- teritel oli üüritõus 47%, langenud aga on üür kallimatel, mõnusestega kolmetoalist- tel korteritel. Teedeministeeriumi vastu- vatest kokkuvõtetest l. a. kohta pealegi nähtub, et 1937. a. lõpuks oli Tallinnas 144.794 elanikku 59.559 leibkonnaga. Sa- mal ajal aga oli kortereid 48.989, ja kui võtta aluseks ideaalne olukord, kus igal leibkonnal peaks olema omaette korter, siis praegu Tallinnas üle 10.000 leibkonna on ilma korterita, elades möbleeritud tubades või üürides üksikuid tube suuremates korterites. Nii linnavalitsus kui ka Vabariigi valitsus on juba ka astumas samme olukorra lee- vendamiseks. Praegu on Vabariigi vali- tuses uus, kogu riiki haarav ehitusseadus, ja Tallinna linnavalitsus on panetamas uusi makse kinnisvaraomanikele, asudes uute elamute püstitamisele ka ise.

29. oktoobril Tallinnas peetud keskkoo- li- ja gümnaasiumiõpetajate kongressil ha- ridusminister kol. A. Jaakson esines iseloomustava kõnega, milles rõhutas, et eksamid keskkoolides peavad jääma, se- niste ajalooõpperaamatute asemele, mis on kirjutatud vasakpoolse vaimuga, tulevad muretseda uued, milles oleks rohkem rõhku pandud ka Eesti ajaloo valgustamisele, ja kasvatustöös tuleb eesti kooliõpetaj- ail õpetada inimesi kiiremalt mõtlema ja tegutsema.

Riikliku 7. klassiloterii 2. klassi loosi- misel Tallinnas 27. ja 28. oktoobril osutus õnneseenekse Pärnu linn. Sinna läksid 15.000-kroonine peavõit ja 7000-kroonine, suuruselt kolmas võit. 5000-kr. võit jäi Tallinna, kus ta jaguneb paljude inimeste vahel, kes piletid ostnud kollektiivis. Pea- linna jäi ka 13.000-kroonine preemiavõit.

Valitsusringkondades praegu muude ak- tuaalsete küsimuste sarjas on otsustamisel ka oskustööliste probleem, ning otsitakse teid, kuidas kiiremini asendada välismaa eriteadlased eestlastega. Püsi- nähe, et võörkapitaliga töötavais ettevõt- teis ei kasvatata välismaistele meistritele eestlasist järelkasvu. Näit. tekstiiltööstu- ses saavad välismaa spetsid 500—1000 krooni kuus palga, ja samal ajal eesti omad inimesed, kes on omandanud vajali- sed kogemused ja teadmised, peavad lep- pima mitu korda vähemaga.

Saksamaa Kirjastusäri, kes l. a. tõlkis saksa keelde ja kirjastas A. H. Tam- msaare „Tõe ja õiguse“ 1. köite, nüüd on teinud sama ka 2. köitega ning teatab,

Dr. O. Kallas inglise maalikunstniku Dobsoni maali järel.

et edaspidi tõlgitakse saksa keelde ka järgmised kolm „Tõe ja Õiguse“ köidet.

Uued fosforilademed avastati oktoobri keskpaigu Viru rannikul Rakvere läheduses. Need lademed ületavad senised, Ülgaste omad nii paksuselt kui ka koosseisult. Pärast täiendavaid uurimisi Eesti seega rikastub uue fosforiidikaevandusega.

6. nov. toimus Pärnus pidulikult Vab. presidendi K. Päts'i osavõtul Eesti suurima silla avamine, mis vastavalt rahvasuus kujunenud nimetusele nüüd ka ametlikult sai omale Suursilla nime. Silda on ehitatud juba aastaid ja selle juures tuli ületada mitmeid tehnilisi raskusi. Uus sild kujuneb Pärnu üle jõe asuva linnaosaga ühenduse pidamises suureks hõlbustuseks. Vana n. n. „nahksild“, mis oma ülesandeid täitis küll juba 135 aastat, ei vastanud enam ammuigi moodsa liiklemise nõudeile.

Sihtasutis „British Council“ Inglise on 1939. aastaks määranud kuus stipendiumi eestlastele edasiõppimiseks Inglise ülikoolides, mille kogusumma on £1300 (umbes 23.500

kr.). Kandidaadid valivad haridusministeerium ja Tartu ülikool.

Poola põllutöölised on talveks Eestist kodumaale tagasi rännanud 2600, kuna ületalve jääb umbes 1200, nendest 380 naist. Paigalejääjate arv ei rahulda aga kaugelki nõudmist, eriti naistööliste. Valitseb arvamine, et tuleval aastal tuleb arvestada vähemalt 5000 välistöölise sissetoomisega. Talvekuudel saavad poolakad palka 15—17 kr. kuus, suvel oli palgaks meestel 28,5 kr. ja naistel 23 krooni kuus.

Suure-Kõpus Tõrva talus ehitustööline A. Meet vedas naabertalu perepojaga kihla, et ta suudab 2 kilomeetrit eemal asetsevast õllekauphusest tuua tallu oma turjal 4 korvi õlut vähem kui tunni aja jaga. Õlle hind jäi tasuda kaotajal. Viinapoes siduski Meet neli korvi õlut kõiega endale selga, millest sai paras hobusekoorem, — 120 kilogrammi. Kodust oli ta võtnud kaasa väikese istepingi, mida kasutas kolm korda puhkamiseks oma raskel teekonnal. Tulemuseks oli, et enne tunni aja möödumist mees oli küll äärmiselt väsinud, kuid õhu oli talus kohal ja — kihlvedu võidetud.

Oktoobri lõpus pühitsesid oma sünnipäevajuubeleid Eesti kaks tuntumat avaliku elu tegelast, — Jaan Lattik ja dr. O. Kallas.

Viljandi praost J. Lattik, kes oma tegevuses pole piirdunud ainult kiriku- ja usueluga, vaid on olnud tegev ka kirjanuse ja poliitika alal, sai 22. oktoobril 60-aastaseks. Juubilar sai oma hällipäeval palju õnnitlusi ja muid tähelepanuavaldusi nii ametivendadelt kui ka sõpradelt ja tuttavalt üle Eesti.

Dr. O. Kallas, kes on tuntud eesti rahvateaduse teerajajana ja Eesti iseseisvuse aegadel on pidevalt olnud riigi diplomaatlikuks esindajaks Soomes ja hiljem Londonis ning Tallinnas, sai 25. oktoobril 70 aastat vanaks. Tema juubelilt märgiti nii Tallinnas kui ka eriti pidulikult Tartus, kus on möödunud dr. Kalda tegutsemisaastad parimas meheas.

Välis-Eesti õhing, kelle juhatusliikmeks dr. O. Kallas on 1937. a. alates, ka omalt poolt soovib agarale väliseestlastele palju õnne ja päikesepaistat tulevasteks aastateks.

Berliini eestlased pärga asetamas R. Tobiase kalmule.

Selsavad vasakult: hr. Luterus, saatk. sekretär hr. Uustalu, pr. Schmalbach, hr. Mandel, hr. Klppasto, pr. Brandt, pr. Tomberg, pr. Spewazeck, pr. Pirts, B. E. Seltsi abiesimees J. Kivi, hr. Pirts, maadleja Tomberg, laulja hr. Toomsalu-Tomson, hr. Luterus.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Helilooja Rudolf Tobiase mälestamine Berliinis.

Omaaegse suurima väliseestlase elust ja tööst.

Meie suure helilooja prof. Rudolf Tobiase 65. a. sünni- ja 20. a. surmapäeva puhul korraldas Berliini Eesti Selts 26. oktoobril s. a. seltsi kooskäimiseruumes Potsdamerstr. 41. Rudolf Tobiase mälestamise õhtu. Seltsi koosviibimiseruum oli dekoreeritud eesti värvidega ja õhtu iseloomu rõhutasid laudadele asetatud põlemasüüdatud küünlad. Õhtu tuumaks oli Jaan Toomsalu (Tomsoni) poolt esitatud pikem ülevaade Rud. Tobiase elust ja elutööst. Ettekanne oli huvipakkuv eriti mõnesuguse seni laialdasemalt tutvustamata materjali tõttu helilooja elust, missugust materjali J. Toomsalul õnnestus osaliselt hankida ka R. Tobiase endistelt kaastöölistelt. Teatavasti R. Tobias, olles sündinud 1873. a. Hiü-Keina kihelkonnakiriku kõrtsimehe pojana, siirdus peale Peterburi konservatooriumi orel- ja kompositsiooniklassi lõpetamist 1906. aastal Saksa- maale toleaeegsesse Berliinis asuva saksa

kõrgeimasse muusikaülikooli — Keiserliku ja Kuningliku Akadeemiasse, kus ta end 1906.—1909. a. täiendas kompositsiooni alal. Oma erakorralise ande ja visa edasipüüdlikkuse tõttu nimetati Tobias juba 1910. a. sama akadeemia erakorraliseks õppejõuks ning 1912. a. professoriks kompositsiooni ja teooria õppetoolile, viimasele esialgu üheks prooviaastaks, selle möödumisel aga juba alaliseks jõuks. Sellel kohal püsis R. Tobias kuni oma surmani. R. Tobias suri külmetusele järgnenud haiguse tagajärjel 29. oktoobril 1918. a. Berliinis. Kui võrd R. Tobiasi kui heliloojat ja inimest tema endiste kaastööliste poolt hinnati ja austati, seda illustreerib kujukalt jutuajamine eelpoolnimetatud akadeemia endise Tobiaseaegse direktori prof. dr. G. Schünemanniga, kellega J. Toomsalul kui siin end täiendaval lauljal oli juhus isiklikult kokku puutuda. Nüüd, 20 aastat peale R. Tobiase surma tähendas prof. Schünemann, kes praegu on saksa Riigi-raamatukogu muusikaosakonna direktoriks, et tema mäletab Tobiasi elavalt kui sõbralikku, vaikset ja tagasihoidlikku inimest, kes omades erakorralise ja loova talendi, tõstis oma loominguga mitte

üks eesti muusika euroopalikule tasemele, vaid ka kogu tolleaegse keskeuroopa muusikataseme, rakendades oma helitöödesse huvitavat ja uudset põhjamaist elementi. Lõpuks oli prof. Schünemann tähendanud, et „Rudolf Tobiase vaim elab meie keskel edasi.“

Omas ettekandes puudutas J. Toomsalu ka R. Tobiase põrmu üleviimise vajadust Eestisse. Ettekande lõpul austati surnud helikunstniku mälestust püstitõusmisega.

Pühapäeval, 30. oktoobril s. a. kell 12 toimus pärjapanek Rud. Tobiase kalmule. R. Tobiase põrm on maetud Berliin-Wilmersdorfi linnakalmistule (Städtischer Friedhof, Berlinerstr. 103; kalmu asukoht D. 3., R. 13., Nr. 8). Pärjaasetamise toiminguks oli kohale ilmunud võrdlemisi arvukas Berliini eestlaste pere. Eesti rahvusvärvilise lindiga dekoreeritud pärja asetaski Berliini Eesti Seltsi nimel kalmukünkale seltsi abiesimees Joh. Kivi, tuletades oma südamlikus sõnavõtus meelde R. Tobiast kui lahkunud seltsiliiget ja suurt isamaalast, kes pideva edasipüüdiikkusega raskustele vaatamata jõudis endale etteseatud sihile, jäädes seejuures lihtsaks ja tubliks eestlaseks ning võttes kohaliku eesti seltsi elust elavalt osa. Oma raugemata visadusega võib R. Tobias igale eestlasele olla hiilgavaks eeskujuks. J. Kivi asetas tänuikkude kaasmaalaste nimel helilooja kalmule ka väikese põhjamaise kuuse, et sümboliseerida sellega lahkunu väikest, kuid armastatud kodumaad.

Riia eestlaste elav tegevus.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi sügisene hooaeg algas elava tegevuse tähe all. 1. oktoobril algasid lauluproovid koorijuhi L. Jakobsoni juhatusel, kuna näitetrupp P. Vrabeci juhtimisel valmistab end esinemiseks lähemal ajal. Seltsi liikmete iga kolmapäevased koosviibimised kõneõhute näol on leidnud liikmeskonna elavat osavõttu.

Nii kõneles uus õpetaja O. Pello 12. oktoobril teemil „Kirjanduslik Kain ja Abel“ ja 26. okt. teemal „Viimse päeva probleem“. Mõlemaid kõnesid jälgis rohkearvuline kuulajate pere ja is. Pello on saanud oodatud külaliseks Seltsi kõneõhtutel.

19. oktoobril korraldas Selts valguspiltide õhtu, kus demonstreeriti diaposiitive igast ilmakaarest Seltsi esimehe J. Verendeli tabavate seletustega.

Seltsi naiskomitee korraldas 23. oktoobril teeõhtu, mis rohkearvulist osavõttu leidis ja tujurikkalt ja lõbusalt üle kesköö kestis.

23. oktoobril oli Seltsi sügisene peakoosolek, kus senine juhatuse tegevus heaks kiideti ja eelseisvaks hooajaks tegevuse üldjooned kindlaks määrati. Koosolek möödus ilusalt üksmeeles, mis lootusi annab, et ka tulevikus Seltsi elu ja haridustöö rahuliselt edeneb.

Aluksne Eesti Haridusseltsi tegevusest.

Aluksne Eesti Haridusseltsi põhikiri registreeriti Läti Seltskondlike asjade ministriumini poolt s. a. augusti kuus. Uue põhikirja vastuvõtmiseks ning seltsi esimehele ja juhatuse valimiseks uue põhikirja alusel kutsuti kokku seltsi üldkoosolek s. a. 16. oktoobril. Koosolekust võttis osa 45 seltsiliiget. Koosoleku avas seltsi esimees Joh. Tiro. Koosoleku juhatajaks valiti seltsi auliige Ed. Tiro.

Loeti ette ümberregistreeritud seltsi põhikiri, mis võeti üldkoosoleku poolt vastu ühel häälel. Uus põhikiri näeb ette, et seltsi esimehe valib üldkoosolek 2 aasta peale. Esimehele on antud senistest suuremad õigused; nii võib juhatuse hääleteenamusega vastu võtta otsuseid ainult siis, kui esimees neid pooldab.

Seltsi tegevus võib toimuda kogu Lätis, kuna juhatuse asukoht on Aluksnes.

Koosoleku juhataja tähendas pärast põhikirja vastuvõtmist, et selts on astunud uude tegevusperioodi; soovib edaspidiseks, et seltsi tegevus oleks üksmeelne ja edukas.

Seltsi esimeheks valiti suure hääleteenamusega endine esimees Joh. Tiro. Seltsi juhatuse valiti N. Vint, A. Klaassepp, pr. Tiro, J. Tõugjas, K. Veber, Alfr. Kass, G. Grünthal ja A. Kruus. Valitud olid enamikus ka varem seltsi juhatuse liikmed olnud. Revisjonikomisjoni valiti Jul. Tiits, Joh. Rängel ja P. Eisler.

Läbirääkimiste ajal avaldati arvamist, et seltsil tuleks tihedamat sidet pidada kohaliku eesti algkooliga. Ka kuulud seltsi juhitavat isikutelt, et on loota seltsimaja ostmise küsimuse soodsat lahendamist. Ja kui mitte, siis tuleb seltsil omal seltsimaja ehitamisele asuda.

Koosolek möödus kooskõlalises vaimus. Koosolijad jäid lootma, et vast siiski selts saab omale kodu — oma seltsimaja.

Ka. Ve.

V.-E. Ühingu Riia klubil uus esimees.

Välis-Eesti Ühingu Riia klubi asutajaid ja kauaaegne esimees Vidrik Ivask lahkus oktoobri lõpul esimehe kohalt ja uueks klubi esimeheks sai senine abiesimees peakonsul Herbert Rosenfeldt. Vidrik Ivaskil on suured teened Ühingu Riia klubi kujundamisel ning ta oli ka kuukirja „Välis-Eesti“ agar kaastööline.

Helsingi Eesti Selts valis uue juhatuse.

Helsingi Eesti Selts valis oktoobri algul uue juhatuse, kuhu kuuluvad nüüd: pr. I. Schwalbe — esinaine, Uno Tam m — abiesimees, Ilmar Ojalo — kirjatoimetaja, pr. A. Hitanen — abikirjatoimetaja, pr. O r g — laekur, pr. Ola Nikko — abilaekur ja ametita liige A. A. Mänd.

Seltsi uueks kooskämise kohaks ja aadressiks on: Heikinkatu 10 A, III, Helsingi, Suomi. Seltsi ruumid on avatud igal laupäeval kella 19—24 ja pühapäeval kella 17—24.

Eesti koguduse ellukutumine Helsingis.

Eesti ev.-lut. konsistooriumi diasporaa komitee jätkab ühenduse pidamist ja sidemete loomist väliseestlastega usulise töö arendamiseks nende keskel. Silmapaistvamaks saavutuseks aasta tegevuses võiks pidada eesti koguduse ellukutumise algatust Helsingis. On hakatud järjekindlalt korraldama Helsingis eestikeelseid jumalateenistusi.

Komitee on aasta kestel erilist rõhku pannud ka ühenduse pidamisele Läti eestlastega. Aasta jooksul on piiskopi eestvõttel lahendatud vahekorrad Lätiga ja Soomega, mille tulemuseks on võimalus jätkata usulist tööd väliseestlaste keskel nimetatud maades.

Ettekanne Eesti maapõuevaranduste üle Rio de Janeiros.

30. sept. s. a. esines Rio de Janeiros eestlastele ettekandega Eesti maapõue varanduste üle V.-E. Ü. usaldusesindaja Jüri Sander. Kõnet oli kogunenud kuulama 30 eestlast ümber.

Loeng pakkus kokkutulnuile rohkesti huvitavat, seda enam, et ettekanne oli hästi ette valmistatud ja küllalt põhjalik. J. Sanderi poolt ettetoodud arvud rääkisid kodumaa jõukuse kiirest kasvust ja suurest majanduslikust edust iseseisvuse jooksul.

Mõnelegi kauasele äraolijale oli see nagu meelitavaks kutseks kodumaale siirdumiseks, et seda tõusuaega kaasa elada.

Tänulik kodumaale igatseja.

Koguteos „Välis-Eesti“ tegelased”,

mis pidi ilmuma kongressiks, ilmub ettenägemata takistuste pärast detsembris. Seega on ka ettetellimise tähtaeg pikendatud kuni 1. detsembrini 1938. a.

Teose ettetellimine maksab

välismaale \$ 1.—
Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes Kr. 2.50.

Väljaandja

Välis-Eesti Uhing.
P. O. Box 100, Tallinn.

Mitmesugust.

Tänavuse Välis-Eesti päeva pühitsemine sünnib laiaulatuslikult.

Teatavasti peetakse käesoleval aastal terves maailmas ülemaailmselt Välis-Eesti päeva 26. novembril. Välis-Eesti organisatsioonid korraldavad kõikjal sel päeval koosviibimisi ettekannetega, näitemänguõhtuid jne.

Ühtlasi olgu avaldatud käesolevaga üleskutse, et väliseestlased, kes organisatsioonide tegevusest osa ei saa võtta organisatsioonide puudumise tõttu, koosviibimisi korraldaksid perekondlikult omal algatusel.

Ärgu jätku ükski väliseestlane Välis-Eesti päeva pühitsemata!

Kodumaal algavad Välis-Eesti päeva ettekanded raadio-ringhäälingus juba 25. novembril kella 21.00—22.00. Rõigi Ringhääling annab edasi järgmise saatekava: Sotsiaalministri O. Kase kõne „Välis-Eesti ja Eesti Vabariigi ülesehitustöö sotsiaalsest ja majanduslikust seisukohast“, Tallinna meeslaulu ühingu „Merilaul“ ettekanded Herbert Roosma juhatusel, end. Ameerika Eesti Lüüdu esimehe Jüri Annuson'i kõne „Välis-Eesti ja Kodu-Eesti suhetest“, soloettekanded tenor Martin Taraselt, katkendeid väliseestlaste ilukirjanduslikest töist ja Isamaaliidu Tallinna osakonna segakoori ettekanded Herbert Roosma juhatusel.

26. novembril kella 19.40—20.15 annab ringhääling edasi reportaaži Riia eestlaste elust.

26. novembril, algusega kell 21.30, korraldab Välis-Eesti Ühing peoõhtu ettekannetega ja tantsuga „Estonia“ rohelistes saalis. Ettekannetega on lubanud esineda „Estonia“ tenor Martin Taras, tenneline näitleja Paul Pinna ja Hugo Laur ning „Estonia“ valge saali artistid. Pidu tootab kujuneda õige huviküllaseks. Pääsmete hind on kr. 2.— ja pääsmeid võib saada Välis-Eesti Ühingust. Peoõhtule on lubanud tulla arvukalt ka kodumaal viibivad väliseestlased.

Majandusministri juhtnõõrid pühadekingituste tollita läbilaskmise korra kohta.

Nagu teatasime, vabastab Vabariigi valitsus ka tänavu jõulupühiks ja uueks aastaks saadetavad kingitusepakid tollimaksust, kusjuures vastavalt juhtnõõridele tollita läbilaskmisele kuuluvate pühadekingituste all tuleb mõista neid pisipostisaadetisi, mis saadetakse välismailt

posti teel seal ehitsevailt sugulasilt ja tuttavailt, s. o. eraisikuilt, Eestis ehitsevailt sugulasile ja tuttavale kingituseks meeletuletustena. Siia hulka ei kuulu postisaadetised, kus saatjana esineb postidokumentide järgi mõni välisfirma või kauplus.

Pühadekingitusteks tuleb lugeda kingituse iseloomu kandvaid esemeid, näiteks: maiustusi, kondiitrisaadusi, toitaineid, tualett- ja pudukauba iseloomu kandvaid pisiesemeid, silmkootud jakikesi, pullovereid, kindaid, kraesid, kaelasidemeid, trakse, laste särke, kodukäsitöid jne., kiinilaid, loomulikke ja kunstlikke lilli, laste nukke ja muid mänguasju, värsket puuvilja, tubakasaadustest ainult 100 gr tubakat, 50 paberossi või sigaretti ja 25 sigarit, kosmeetikatarbeid ning muid käesolevas paragrahvis nimetatava esemeid, välja arvatud alkohoolsed joogid, kõiki arvu, mis tavaliselt antakse üle jõulupuul all. Peale selle loetakse pühadekingitusteks veel esemeid, mida isa või ema saadab oma alaealisele lapsele või laps oma vanematetele.

Pühadekingituseks ei loeta sääraseid esemeid, mis omavad suuremat väärtust ja ei kannu harilikku pühadekingituse iseloomu, nagu: valmisülikonnad, palitud, mitmesugused üleriideid, pleedid, kangad ülikondade valmistamiseks, vaibad, grammofoonid, raadioaparaadid, kellad ja muud sääraseid esemeid. Valmisriided tuleb lugeda pühadekingiks siis, kui neid saadavad vanemad oma alaealistele lastele, samuti ka pruugitud esemed, mida saadetakse tootuseks puudustkannatavatele isikutele.

Brasiilia eestlastelt nõutakse maksimata passimakse.

Suve lõpul Brasiiliast kodumaale saabunud eestlastel olid passid eranditult pikendamata ning seega ka passimaksud öiendamata. Kuna iga Brasiilia eestlane on eemal olnud keskmiselt 13 aastat, siis kõigub tasumata passimaks ühes viivitusrahviga igal üksikul juhul 100 kr. ümber.

Nüüd on hakatud Brasiilia eestlastelt, kes vaevalt on suutnud oma elu siin korraldada, politsei kaudu nõudma passimakse. Kuigi suurem osa eestlastest on juba leidnud teenistust, käib passimaksu tasumine neile üle jõu, sest paljudel on toita suured perekonnad ja nad peavad ühtlasi end varustama talveks soojade riietega. Sealjuures nad peavad ka arvestama asjaoluga, et lähemas tulevikus hakatakse sisse nõudma neile antud sõidulaenu, mida mõnel perekonnal on tasuda ligi 1000 kr.

Välis-Eesti Ühingu on nüüd hakanud registreerima Brasiiliast saabunud eestlasi, kellel passimaksud tasumata ja kavatses lähemal ajal kogutud andmed esitada Vabariigi valitsusele, paludes Brasiilia eestlaste passimaksud kustutada.

Ühtlasi on Välis-Eesti Ühingu palunud Politseitalitust passimaksud sissenõudmine kuni Vabariigi valitsuse otsuseni seisma panna.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

5. novembril siirdus P.-Ameerikasse käesoleva aasta viimane suurem grupp eestlasi. Rootsi-Ameerika laevaliiniga lahkusid: New Yorgi Eesti Haridusseltsi tegelased ning Välis-Eesti Ühingu liikmed pr. Mary Peil ja pr. Alice Zimmerman oma poja ja õega prl. Leida Leinola. Siis veel prd. Elisabeth Diaz, Minna Koff oma tütrega ja August Fulkan. Pr. Koff sõitis San Franciscosse ja August Fulkan — Torontosse.

Sama laevaliiniga sõitsid 12. novembril Seattle'sse Ühingu liige pr. Hilda Hunt oma tütre Eldeen'iga ja õe Adele Tamman'iga.

Canadian Pacific Line'i kaudu sõitis 20. oktoobril Kanadasse tagasi prl. Helmi Käärrik.

Cunard White Star liin viis 12. novembril New Yorki Ühingu liikmed pr. Anny Seebert'iga, tema õe Valery Rasti ja pr. Rosalie Lehtmet'sa. Nendega seltisid veel Paul ja Anna Timofejev ning Peter ja Alma Gurs

Oktoobri lõpul saabus Nõukogude Venest Moskva eesti üliõpilane Elmar Kohv, kes sõitis Elvasse ning kavatses jätkata õpinguid Tartu ülikoolis.

Möödunud kuu lõpul jõudis kodumaale meremees Andres Usin, kes purjetanud maailmameredel ümarguselt 40 aastat. P.-Ameerikas peetud ülemaailmselt Kristlike Noorte Naiste Liidu konverentsilt jõudis tagasi pr. Helene Tamverk.

Veel saabus oktoobrikuu lõpul kodumaale Ühingu liige Edgar Pilder oma perekonnaga, kes pikemat aega elanud New Yorgis.

Välis-Eesti Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu esindaja võttis osa Raamatu Nädala juhatuses koosolekust, kus muuseas arutati küsimust, mis määral saaks väliseestlaste raamatukogusid rikastada uue algupärase kirjanduse näol. Raamatu Nädala juhatus lubas raamatute jagamisel arvestada ka väliseestlastega.

Ka võttis ühingu esindaja osa Soome-Ugri koosolekust, kus arutati Soome aastapäeva pühitsemise küsimust.

Ühingu liikmeteks võeti vastu: Blomquist, Muura, Toronto, Ont., Kanada.

Kinnel, Natalie, Toronto, Ont., Kanada. Koha, Voldemar, linnainsener, Valga. Kranich, Karl, a.-s. „VTK“ juhatusliige, Valga.

Lellep, Georg, majaomanik, Tartu.

Lillioja, Ernst, tööstur, Nõmme.

Maide, Anna, Toronto, Ont., Kanada.

Mereneem, Alma, Aiandus-mesinduskatsejaama ametnik, Tartu.

Ostrat, August, a.-s. „VTK“ juhatusliige, Valga.

Poellhuber, Aleksandra, Hamilton, Ont., Kanada.

Putnik, Hella, Toronto, Ont., Kanada.

Riedel, Helene, apteeker, Toronto, Ont., Kanada.

Truu, Liisa, halastajaõde, Hamilton, Ont., Kanada.

Stipendiume läti eestlastele Eestis õppimiseks.

Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna algatusel on haridusministeerium võimaldanud stipendiume mitmele Läti eestlasele, kes õpivad Eestis rahvapälikoolides ja kutsekoolides.

Hiljuti asusid Harjumaa Rahvapälikooli õppima Aluksne ümbrusest pärit olevad eestlased Ella Lepik ja Ella Raat. Valga raudteetöökodades võimaldati kutset õppida Läti eestlasele Karl Kurr'ile, kes ühtlasi täiendab oma haridust Valga tööstusõpilaste koolis. Karl Kurr astus ka hiljuti Eesti kodakondsusse.

Virumaa Rahvapälikoolis õpivad Aluksne eestlased Jaan Jürgens ja A. Liisment, Hopa Eesti Haridusseltsi tegelane Ervin Dzenit ja E. Vene ning Lutsi eestlane August Jakimenko.

Vändra reaalkoolis õpib Aluksne eesti algkooli lõpetanud andekas õpilane Robert Pilt ja Helme põllumajanduskoolis Aluksne Eesti Haridusseltsi esimehe poeg Juhhan Tiro.

Jüri Viinamägi kavatses asuda Eestisse.

Eesti tuntud baritonilaulja ning laulupedagoog Jüri Viinamägi, kes välismaal on esinenud vahetpidamata kümme aastat ning hiljuti teenistusse astus Rio de Janeiro linnacooperisse „Theatro Municipal“, kavatses nüüd tagasi tulla kodumaale, kus viibib ta perekond. Jüri Viinamägi loodab tunnustatud laulupedagoogina siin leida teenistust ja kavatses kodumaale saabudes esineda ka iseseisvate kontsertidega.

Jüri Viinamäe praegune aadress on: Rua Silveira Martins Nr. 147, Rio de Janeiro, Brasil.

Ed. Riisman eestistas nime.

V.-E. Ühingu abiesimees ja „Välis-Eesti“ toimetaja Ed. Riisman on eestistanud oma perekonnanime, võttes endale uueks nimeks Riisna.

Ka V.-E. Ühingu esimees J. Kristelstein kavatses lähemal ajal oma nime muuta.

Harbiini eestlasi tuuakse kodumaale.

Juba 1937. a. kevadel kogus Välis-Eesti Ühing andmeid Harbiini eestlaste kohta, kes soovisid rüklliku laemuga kodumaale tagasi pöörata, kuid siis ei olnud riigi eelarves selleks ettenähtud krediiti. Käesoleva aasta riigi eelarvesse võeti krediit väliseestlaste tagasitoomiseks kodumaale, millest suurem osa kulutati Brasiilia eestlaste tagasitoomiseks.

Kuna krediiti veel üle jäi, siis kogus Välis-Eesti Ühing oma usaldusesindaja, konsul A. Lõhmuse kaudu täiendavaid andmeid Harbiini eestlaste kohta, kes kavatsesid kodumaale tulla. Saadud andmete põhjal soovivad praegu kodumaale tagasi tulla 21 Harbiini eestlast, nendest 12 täisealist ja 9 alaealist.

Ka astus Välis-Eesti Ühing samme odavama laevaliini leidmiseks, milleks osutus jaapani laevaliini „Nippon Jusen Kaisha“. Sõiduhind Shanghaiist üle Neapeli kuni Tallinnani ulatub Kr. 630.88, kuna lapsed saavad harilikku hinnaalandust. Teatavasti Nõukogude Vene ei luba Harbiini eestlasi läbi Venemaa kodumaale sõita.

Kõige lähemal ajal kaalutakse Harbiini eestlaste tagasitoomise küsimust lõplikult ministeeriumidevahelises komisjonis. Loodetavasti võivad Harbiini eestlased teele asuda juba 13. detsembril laevaga „Suva-Maru“ ning sel juhul nad jõuaksid kodumaale aastavahetusel.

Kirjanduslikke uudiseid.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastusel“ ilmus:

Algupäraste teoste IV sari. Ettetellimishind kuni 15. detsembrini 1938. a. kr. 26.—

Sari sisaldab: A. Antson: Sina ei pea mitte himustama... — A. Gailit: Karge meri. — E. Hvir: Palgest palgesse. — K. A. Hindrey: Lembit. — A. Jakobson: Ok-

toobrituul II. — Jaan Kärner: Öösiti kumavad linnad. — Oskar Luts: Mälestused X. — A. Mälk: Mere tuultes. — R. Rohd: Inimsaatused. — Peet Vallak: Lambavarga Näpsi loriujutte.

A. PARTS: MAATEADUSE TÖÖ- JA ÖPPERAAMAT PROGÜMNAASIUMI II KLASSILE. 158 lk. Hind broš. kr. 1.25, köites kr. 1.50.

See õpperaamat on koostatud vastavalt 1938. a. keskkooli maateaduse uutele õppekavadele, on rikkalikult illustreeritud ja omab moodsa iõõraamatu ilmet. Sisaldab üldosa ja Läänemeremaad: Eesti, Soome, Rootsi, Taani, Läti, Leedu, Poola, Euroopa Venemaa ja Ungari, Läänemeremaade kokkuvõtte ja mõningaid üldmaateaduslikke andmeid.

EESTI RAHVALEKSIKON IV VIHK. Toimetus: J. Roos, O. Urgart, J. Püper, J. Kiivet, E. Eliisto ja M. Vellema. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1938. a. Sisu: 96 lk. teksti umbes 2300 artikliga, 4 kriittahvliit, 1 värviline (Euroopa) kaart, kokku 102 lk., tekstis 3 tabelit, 43 joonist ja 28 pilti, lisaks kriittahvleil 15 pilti, kokku 86 illustratsiooni.

Teos ilmub üldse 10 vihkus. Soodustatud ettetellimishind 9 krooni. Mitmekülgse rahvaentsüklopeediana paneb teos entsüklopeedilise osa kõrval erilist rõhku sõnavaralisele ainekule — võõrsõnadele, uutele ja vähetuntud eesti sõnadele, oskussõnadele jne., nende eri vorme ja tähendusi esitades, koondades seega kõike vajalikku ühte käsiraamatusse. Seletused tuuakse lihtsalt ja selgelt. Pildimaterjali hulgas on silmapaistev geograafiliste ja kunstipiltide rohkus.

Kursisedel.

12. novembril 1938.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.80	„ 3.87
100 Prantsuse fr.	„ 10.08	„ 10.28
100 Saksa riigim.	„ 152.55	„ 154.75
100 Soome marka	„ 8.—	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
100 Belgia belgat	„ 64.40	„ 65.40
100 Itaalia liiri	„ 20.03	„ 20.38
1 Austraalia naelst.	„ 13.60	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.69
1 Argentina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisna; talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismail § 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 16. novembril 1938.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1938.

Hotell-Restoran Room

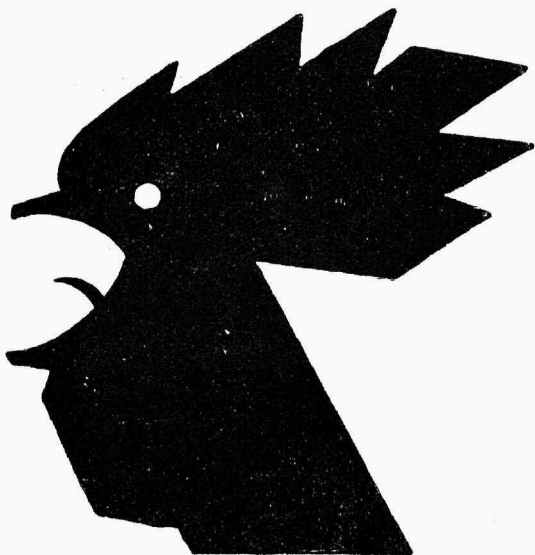
Maneeži tän. 1.

Tallinn.

Telefon 425-51.

Mugavalt sisseseatud toad
sooja ja külma jooksva
veega, vanni, duši ja
telefoniga.

Hinnad mõõdukad.

«Rahvaleht»

on õige ajaleht rahvale!

Varahommikune ilmumine viis «Rahvaleht» esirinda Eestis. Teda loetakse linnades juba igas neljandamas perekonnas. Rahvapäraselt kirjutatud ajalehena on ta südamelähedane kõigile.

„Rahvaleht“ toob kõige enam teateid väliseestlastest.

«RAHVALEHT» tellides välismaale maksab kr. 4.— kuus.

Estonia, Tallinn,
Pikk tän. 54–58.

Nõudke ainult

Tuntud

Kaubamärk prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL
seepi.

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähete, päikesepõletiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

OSCAR STUDE TALLINNAS

Ekspeditsiooni äri.

Inkasso — Kinnitamine —
Laevaagendid.

Oma puksiirid ja laod
raudteeühendusega.
Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche
Stoomboot Maatschappij,
Amsterdam, esindaja.

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8,
Tartus, Ülikooli 44,
Valgas, Maleva 2,
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas
„Studeos“

O-Ü. «Noor-Eesti» kirjastusel 1937. ja 1938. a. ilmunud:

- Agricola: **Salaluure tungib läbi rinde.** 184 lk. Hind Kr. 2.75.
- A. Antson: **Kirg.** Romaan. Hind Kr. 3.50.
- E. Asson: **Üldine ajalugu koos Eesti ajaloo ja kodanikuõpetusega.** (Uus põhiseadus). Keskkooli V kl. kursus. Hind Kr. 1.95.
- J. Barbarus: **Kalad kuival.** Luuletused. Hind Kr. 3. –
- B. Bienstock: **Hiina ja Jaapan.** 98 lk. Hind Kr. 2. –
- P. Bourget: **Julm mõistatus.** Prantsuse keelest tõlkinud J. Aavik. Hind Kr. 2.75.
- Ed. Grosschmidt-Suursepp: **Valge rinne.** Sõjakirjanduse II seeria I raamat. Sisaldab hulga pilte ja selgitavaid skeeme. 372 lhk. Hind Kr. 4.50.
- V. Grünthal-Ridala: **Laulud ja Kauged rannad.** Luuletused. Hind broš. Kr. 2.50, köites Kr. 3.50.
- J. Gnadenteich: **Üldine kirikulugu.** Uus aeg. Gümnaasiumi II klassile. 177 lk. Hind broš. Kr. 2. –, köites Kr. 2.20.
- J. Gnadenteich: **Kodumaa kirikulugu.** Usuõpetuse õpperaamat progümnaasiumi V ja reaalkooli III kl. 116 lk. Hind broš. Kr. 1.20, köites Kr. 1.40.
- K. A. Hindrey: **Sünnusteta suvi.** Romaan. Hind Kr. 3.50.
- J. Jaik: **Pajupill.** Noorsoojutud. Hind Kr. 1.90.
- Aug. Jakobson: **Oktoobrituul I.** Romaan. Hind Kr. 5.25.
- H. Jänes ja O. Parlo: **Eesti keele grammatika ja harjut. koolidele III – 2. tr.** Hind Kr. 1.50.
- H. Jänes ja O. Parlo: **Eesti keeleõpik algkoolidele.** 6. õppeaasta. Hind Kr. –.95.
- H. Jänes ja O. Parlo: **Eesti keele gramm. ja harjut. koolidele II – 2. tr.** Hind Kr. 1.35.
- H. Jänes ja O. Parlo: **Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele V.** Tuletusõpetus. Progümnaasiumi V, reaalkooli III ja kutsekooli III klassile. Hind Kr. –.90.
- P. Krusten: **Pime voorus.** Hind broš. Kr. 2.90, köites paremal paberil Kr. 3.90.
- Kunstiühing „Pallas“ 1918–1938.** Hind Kr. 3. –
- M. Kuncewiczowa: **Võõramaalanna.** Romaan. Tõlkinud L. Skomorowska. Poola romaanide sari nr. 4. Hind Kr. 4.25.
- J. Kärner: **Tuuled pöörduvad läände.** Romaan. Hind Kr. 3.75.
- A. Kaelas: **Töökaitse seaduste ja määruste kogu.** Koostanud Aleks. Kaelas. 361 lk. Hind Kr. 4. –
- E. Kippel: **Kui Raudpea tuli II – 2. tr.** Romaan Põhjasõjast. Hind Kr. 4.60.
- J. Liiv: **Mälestusi lühijuttudes.** 220 lk. Hind Kr. 2.75.
- Ed. Laaman: **Juhan Luiga.** Elu ja mõtted. Hind Kr. 3.75.
- E. Laidaar: **Viimne ring.** Spordinovellid. „Noor-Eesti“ rahvaraamat nr. 7 (19) 1938. 100 lk. Hind Kr. 1. –
- E. Ludvig: **Napoleon II osa.** Hind broš. Kr. 4. –, köites paremal paberil Kr. 5. –
- O. Luts: **Tagala.** Mälestused IX. Hind Kr. 2.50.
- O. Luts: **Kogutud teosed VI – Kirjad Maarjale. – Karavan. – Harald teotseb.** Hind broš. Kr. 3. –, köites paremal paberil Kr. 4. –
- O. Luts: **Kogutud teosed XII – Soo.** Hindbroš. Kr. 3. –, köites paremal paberil Kr. 4. –
- O. Luts: **Kogutud teosed IV – Suvi II.** Pildikesi noorpõlvest. Hind Kr. 3. –
- O. Luts: **Kogutud teosed V – Tootsi pulm ja Argipäev.** Hind Kr. 4.50.
- O. Luts: **Kogutud teosed I – Kevade I.** Pildikesi koolipõlvest. Hind Kr. 2.75.
- O. Luts: **Kogutud teosed II – Kevade II.** Pildikesi koolipõlvest. Hind Kr. 3.20.
- O. Luts: **Kogutud teosed III – Suvi I.** Pildikesi noorpõlvest. Hind Kr. 3. –
- M. Metsanurk: **Kutsutud ja seatud II tr.** Hind Kr. 5. –
- K. Mihkla: **Eesti kirjanduse ülevaade III – 2. vihk.** Tõõraamat gümnaasiumi viimasele kl. Hind Kr. 1.20.
- A. Mälk: **Taeva palge all.** Romaan. Hind Kr. 4.50.
- K. Mihkla: **Lühike ülevaade eesti kirjandusest prog. V kl. II tr.** Hind Kr. 2. –
- K. Mihkla: **Kirjanduslooline valimik IV – 5. vihk.** Hind 50 senti.

O-Ü. «Noor-Eesti» kirjastusel 1937. ja 1938. a. ilmunud:

- K. Mihkla: **Eesti kirjanduse ülevaade II. Tööraamat güm. II kl.** – 2. tr. Hind Kr. 2.50.
K. Mihkla: **A. H. Tammsaare elutee ja looming.** 144 lk. teksti ja 28 lk. pilte erilehtedel. Hind Kr. 2.75.
- A. Mölder, E. Asson: **Eesti ajalugu ühes üldajalooga algk. V kl. – IV tr.** Hind Kr. 1.40
" " " " " " " " ja **kodanikuõpet., alg. VI kl. – VI tr.**
Hind Kr. 1.45.
- Z. Nalkovska: **Piir.** Poola romaanide sari nr. 2. Romaan. Hind Kr. 4.75.
- J. Ollik-Andevei: **Nõiutud loss.** Lastejutt. Hind Kr. –.50.
- A. Parts: **Maateaduse töö- ja õpperaamat alg. IV klassile.** V tr. Hind Kr. 1. –
- A. Parts, E. Valdas: **Maateaduse õpperaamat reaalkooli I ja progümnaasiumi III klassile.** 252 lk. Hind broš. Kr. 2.40, köites Kr. 2.60.
- Prof. dr. J. Piiper: **Sissejuhatus üldzooloogiasse I.** 433 lk. Hind broš. Kr. 9.50.
- M. Raud: **Turg.** Romaan. Hind Kr. 3.50.
- R. Rohd: **Elutee.** Romaan. 392 lk. Hind Kr. 5.50.
- Eesti Rahvaleksikon II vihik.** Toimetus: J. Roos, O. Urgart, J. Piiper, J. Kiivet ja E. Elisto. Sisu: 96 lk. teksti üle 2000 artikliga. 4 kriittahvli 5 mitmevärvilist kaarti, kokku 105 lk., tekstis 48 joonist ja 21 pilti, tahvleid lisaks 15 pilti. Üldse ilmub 10 vihku vähemalt à 100 lk. Ettetellimishind 10 vihu kohta Kr. 9. –
- Eesti Rahvaleksikon III vihik.** Toimetus J. Roos. O. Urgart, J. Piiper, J. Kiivet ja E. Elisto. Sisu: 96 lk. teksti 2100 artikliga, sealhulgas pikem ülevaade Eesti kohta, tekstis 35 selgitavat joonist ja 31 pilti, peale selle 4 kriittahvli 14 pilti, kokku 80 illustratsiooni, lisaks mitmevärvitrükis Eesti kaart. Üldse ilmub 10 vihku, igaüks vähemalt 100 lk. Tellimishind 10 vihu kohta kohemaksetavas rahas, praegu veel Kr. 9. –
- A. Saarna: **Linn tellinguis.** Romaan. Hind Kr. 3. –
- E. Szelburg-Zarembina: **Joanna eksirännakud.** (Poola romaanide sari). Hind Kr. 4.25.
- E. Sell ja P. Seeberg - Elverfeldt: **Eesti - saksa sõnaraamat.** Redigeerinud E. Nurm ja P. Ariste. 657 lk. Hind Kr. 6.75.
- R. Seth: **English Prepositions.** 44 lk. Hind Kr. 1. –
- A. H. Tammsaare: **Tõde ja õigus II. 2. tr.** Hind 6.75 broš.
- A. H. Tammsaare: **Hiina ja hiinlane.** 94 lk. Hind Kr. 2. –
- A. H. Tammsaare: **pilte kartongil.** Hind Kr. 0.75.
- Fr. Tuglas: **Väike Illimar II.** Uhe lapsepõlve lugu. A. Laigo illustratsioonid, originaal puugravüürid. Hind Kr. 3. –
- Fr. Tuglas: **Teekond Hispaania.** Kolmas trükk. 255 lk. Hind Kr. 3.25, paremal paberil Kr. 3.60 ja köites Kr. 4.60.
- Fr. Tuglas: **Väike Illimar I.** II tr. Uhe lapsepõlve lugu. H. Mugasto kaas ja illustratsioonid. Hind Kr. 3. –
- E. Tennmann: **Usk ja majandus.** Hind Kr. 3.50.
- B. Tobias: **Vahva poisu Kua-Ko.** Lasteraamatu seeriast. Hind 85 senti.
- „Tänapäev“ nr. 1. A. H. Tammsaare juubeli erinumber. Hind Kr. –.35.
- „Tänapäev“ nr. 2. Hind Kr. –.35.
- „Tänapäev“ nr. 3. Hind Kr. –.35.
- „Künnipäev“ Noor-Eesti mai-album 1938. Hind Kr. –.35.
- „Jüripäev“ Noor-Eesti kevadalbum 1938. Hind Kr. –.35.
- „Jaaniapäev“ Noor-Eesti suvealbum 1938. Hind Kr. –.35.
- „7-me Magaja Päev“ Hind Kr. –.35.
- J. Vahtra: **Kuldne laev.** Noorsoojutte. Noor-Eesti rahvaraamat nr. 6. Hind Kr. 1. –
- J. Vahtra: **Ohvrikivi.** Noor-Eesti rahvaraamat nr. 5/17. Hind Kr. 1. –
- H. Visnapuu: **Saatana vari.** Romaan värssides. Hind Kr. 3.75.
- Lajos Zilahy: **Kaks vangi III.** Romaan. Hind Kr. 3. –

Eesti suuremaid vabrikuid

A.-S. VILJANDI LINAVABRIK

Viljandis, Lossi 41.

Asut. 1912. a.

Telefon 18.

Näitustel esimesed, kõrgemad ja eriauhinnad.

Valmistame erilist poolehoidu võitnud **lumivalget**

LAUA- JA VOODIPESU

Riie iseäranis peenike, maitsekais mustrites. Valmistame igas jämeduses linast ja takust **lõnga** ja **sidumisnööri**. Vabriku laos alati saadaval igasugust **linast riiet**, suur tagavara **masinarihmu**, **viljakotte**, **põrandavaipu**, **presente** jne.

NÄITUSTEL KÕRGEMAD AUHINNAD.

A.-S. Viljandi Linavabrik.

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUSTEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVITAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD! SEL-
LEKS TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„L A S T E R Ö Ö M“

„P Ä E V A L E H T“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE J. N. E.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSUHSIS
TALLINN - EESTI PIKK T. 2

A-S. ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

END. RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

JUHATUS & MÜÜGIBÜROO: Tallinn, Valli 4-3.
Telefonid: 450-85 ja 450-62. Posti jooksev arve nr. 296.

Põlevkivi kütteks; **toorõli**, kütteõli, **bensiin**, **mootorpetrocleum**, **mootornafta**, **diiselnafat**, **rasked õlid**, **bituumen** (Estobituumen) ja **asfalt-emulsioon** («Külm-asfalt») teede tegemiseks, katusepapi-vabrikutele ja isolatsioonitöödeks; **tolmuõli** teede tolmu sidumiseks; **immutusained** «Fenolaat» ja «Estokarbolineum» puu konserveerimiseks; **viljapuu-karbolineum** viljapuude pritsimiseks; **putukamürk** «Puttox»; **katuselakk** (katusefõrv); **raualakk** (asfalt-lakk) ja **asfalt-mastiks**.

Iga kodanik teadku, et nõuetavamad
jalanõud kannavad

KAITSEMÄRKI

UNION